ÑAPA
Weekendbijlage
van dagblad Amigoe
zaterdag 24 mei 2014

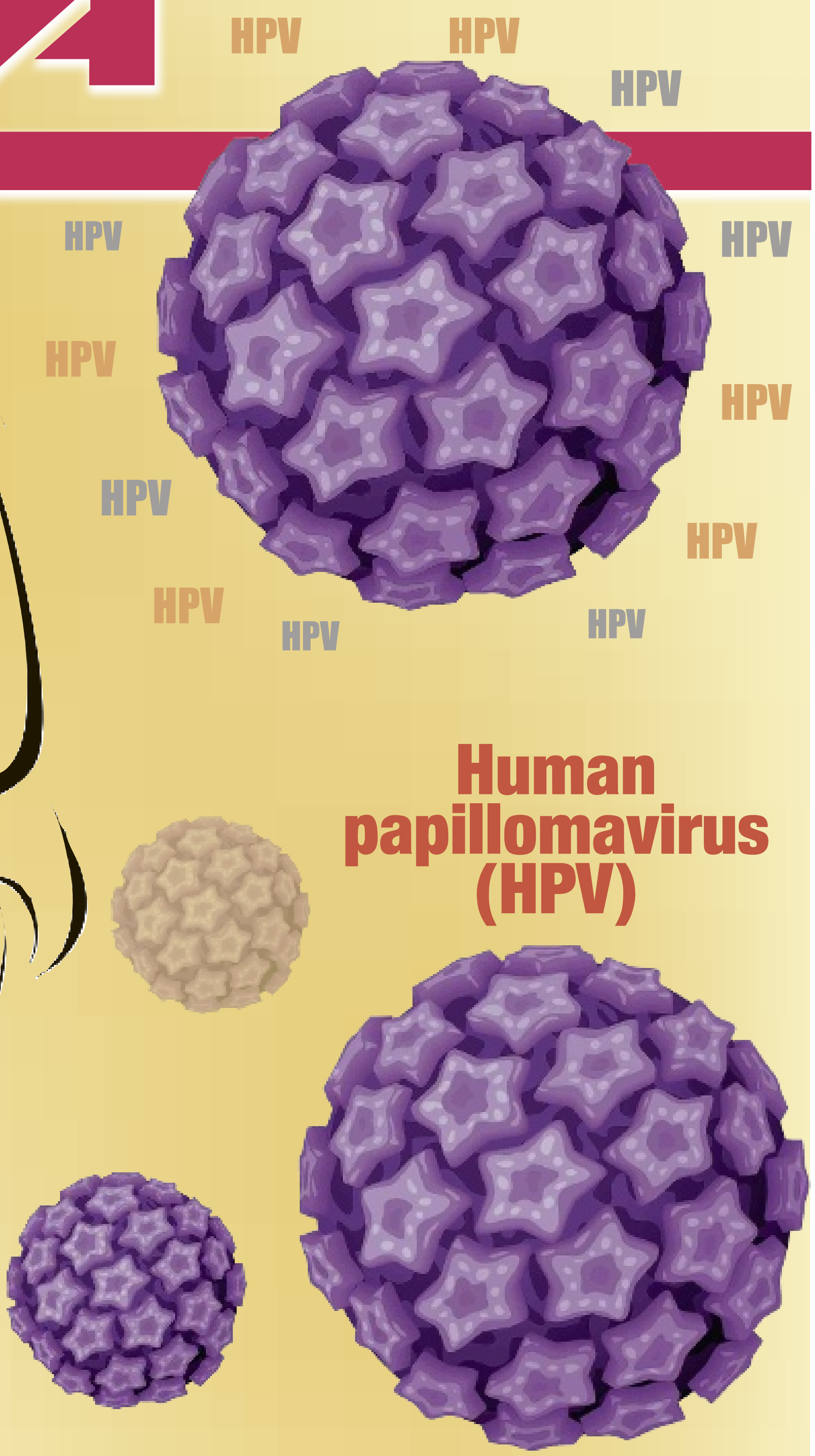

Human papillomavirus (HPV)

‘Veel onwetenheid over baarmoederhalskanker op Curaçao’

Pagina 10 & 11

Inhoud

Voorpagina 1

Inhoud 2

Uitgelicht 3

Gezondheid 4 & 5

Literatuur 6 & 7

Eten & drinken 8 & 9

Onderzoek naar HPV 10 & 11

Puzzels 12

Columns 13

Business 14 t/m 20

Foto van de week.

Marcel Lichtenberg kwam deze blauwduif tegen. "Ze zijn heel schaars op ons eiland", weet hij te vertellen en hij heeft er dan ook lang over gedaan om er een voor zijn camera te krijgen. Eindelijk is het gelukt. "Hopi bunita", zegt de fotograaf tevreden.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7369050

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede, Linda van Eekeres, Sarah Kuiper, Oscar Vanegas

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk, Monique Casimiri, Pet Holman, Karin ten Holt, Lennaart Huijsen, Erik van Kampen, Elisa Koek, Brede Kristensen, Shakti-Aroena Lakhi, Judice Ledeboer, Islelly Pikerie, Nelly Rosa, Marcel Truyens, May Voges, Mineke de Vries, Miriam de Windt, Ken Wong

Thuis.

Camping

Monique Casimiri

We wilden er even een paar daagjes tussenuit. Kamperen is dan een logische keus voor ons. We hebben alle spullen, tent en toebehoren, de auto om ergens heen te rijden, alleen het weer, daar hadden we geen invloed op. We hebben tot op het laatste moment gewacht en belden op vrijdag naar de camping of er nog plek was. Niet dus. Alles was vol, alle stacaravans, maar ook alle plekken om een tent op te zetten. Dat hebben wij in het laagseizoen nog nooit meegemaakt, maar we gingen er maar vanuit dat het klopte. Mijn zus, die naar dezelfde camping ging en al een paar maanden geleden had geboekt was verzekerd van een plek. Zij reden op de maandag vrolijk weg en bij aankomst vroeg ze of er nog ergens een klein plekje was voor een tent. Plek genoeg, zeiden ze, laat ze maar komen.
Daar aangekomen mochten we kiezen uit verschillende plekken, dus ik weet niet wie er vrijdag heeft gekeken, maar helemaal helder was die waarschijnlijk niet meer. We kozen een mooi plekje aan de Ourthe, een riviertje dat langs de camping stroomt. Met uitzicht op een paar wilde ganzen stonden we mooi. Naast ons een paar tenten en verder veel stacaravans.
Het was heerlijk, rustig. De kinderen vermaken zich altijd prima op zo'n camping. Die maken al snel vrienden en zijn de rest van de dag aan het spelen. Wij hebben tijd om rustig bij te kletsen, een boek te lezen, te bedenken wat we die middag eens zouden gaan doen, want de hele dag spelen is toch ook maar niks voor de kinderen. Wat een vergissing, zij wilden niets liever. Het compromis was snel gemaakt. We deden elke dag iets wat de ouders ook leuk vonden, en verder mochten de kinderen vooral veel spelen op de camping. Dat dat leuks wat we deden toch ook leuk voor de kinderen moest zijn hadden we ook al snel bedacht. Niets zo vervelend als door het oudste stadje van Europa te wandelen met vier jengelende kinderen die er niets aan vinden. Dus er werden grotten bezocht, ijsjes gegeten en met water gespeeld dat we tegenkwamen. We hadden zelfs een soort van kaas-worst-feestje. Dit duurde echter zeer kort. Waarschijnlijk waren de kinderen toch wel hongerig van al dat wandelen, want de schaal stond nog niet op tafel of was al leeg.
De volgende dag op de camping keek ik nog eens goed naar onze buren, en luisterde hun gesprek af. Ze spraken Papiaments. Mijn campingburen waren van Curaçao. Natuurlijk ging ik erheen en knoopte een praatje aan. Ook zij waren er even een paar dagen tussenuit. Ook even lekker weg. Met dat ene grote verschil. Dat vierkante grote verschil. Nu had ik het in caravans wel vaak gezien, maar in een tent nog nooit. Zij hadden een grote platte tv opgehangen. Daaraan had ik ze toch eigenlijk al moeten herkennen. Op Curaçao al vaak zichtbaar. Hoe klein ook het huis, die schotel staat wel in de tuin, dus tv werd er gekeken. Net als hier. Ik ging terug naar onze tent, zakte neer op de stoel en pakte een boek. Mijn campingvariant van de tv.

Uitgelicht.

De Gelaarsde Kat

Jeugdtheaterschool Drazans sluit haar negende jaar af met een productie van De Gelaarsde Kat. Morgenmiddag is de laatste van vier voorstellingen op landhuis Klein Sint Michiel. Twintig leerlingen laten hun kunsten zien op het gebied van zang, dans en theater. De avontuurlijke theaterroute slingert door de kunuku en langs de zoutpannen.

Foto's: **Pet Holman**

Medisch.

Vragen over... emfyseem

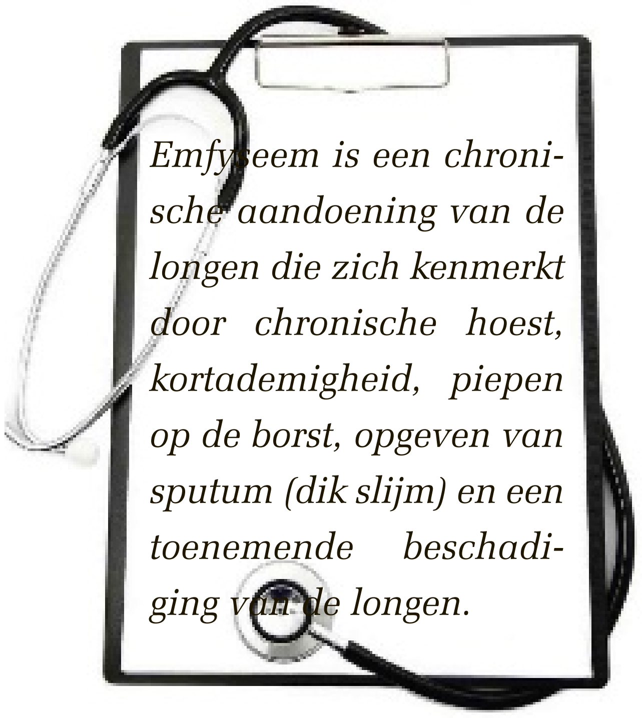

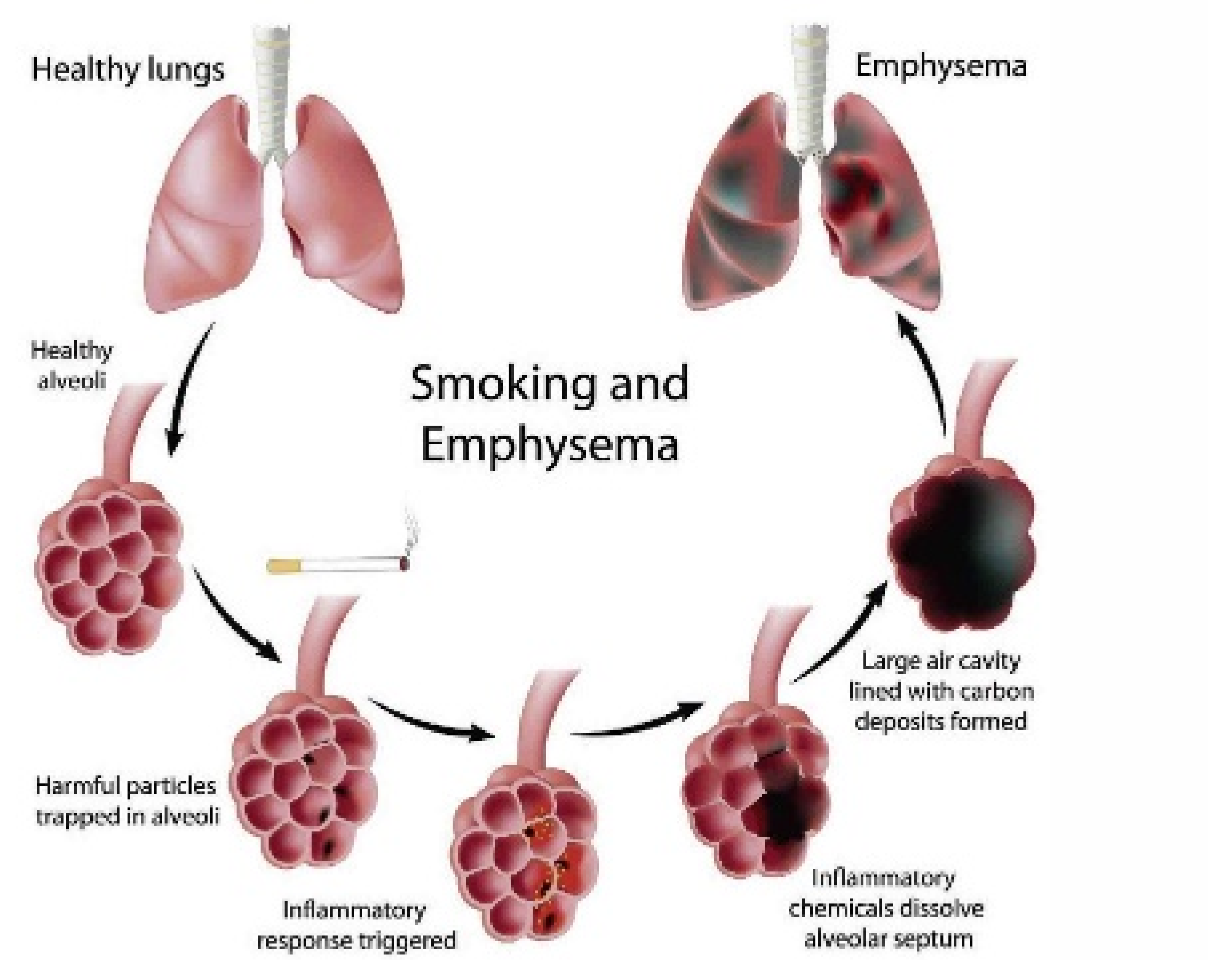

Tekst: **Wouter Mol**

Bij emfyseem is er sprake van een permanente beschadiging van de wand van de kleine luchtzakjes in de longen (de zogenaamde longblaasjes). Beschadiging van de wanden van de longblaasjes veroorzaakt een verminderde uitwisseling van zuurstof en koolzuurgas van de longen naar het bloed. Door een tekort aan zuurstof in het bloed is men niet meer in staat om normale lichamelijke inspanning te verrichten.
De afbraak van de wanden van de longblaasjes met hun elastische vezels maken de longen stijver of minder elastisch en dat bemoeilijkt de ademhaling.

Verlies van elasticiteit leidt tot het dichtklappen van de kleinste vertakkingen van de luchtpijp (bronchiolen), zodat de lucht niet meer goed uit de longen kan en er meer (oude) lucht in de longen achterblijft na de uitademing. Hierdoor vermindert het vermogen (capaciteit) van de long om bij de volgende inademing een voldoende hoeveelheid lucht binnen te krijgen. Hierdoor is er minder lucht beschikbaar voor de uitwisseling van zuurstof en koolzuur in de longen.
Longemfyseem is in de westerse wereld een veel voorkomende ziekte, die een zekere voorkeur toont voor mannen boven de 45 jaar, maar in principe op elke leeftijd kan voorkomen.
De onderstaande factoren komen als potentiele oorzaken in aanmerking.

Sigaretten roken

De meeste patiënten met longemfyseem hebben jarenlang sigaretten gerookt. Na consumptie van 30.000 tot 60.000 sigaretten, een aantal dat ongeveer overeen komt met één pakje per dag gedurende acht jaar, is de kans op het optreden van longemfyseem reeds verdubbeld.
De invloed van luchtverontreiniging staat niet vast, in die zin dat het hier vooral de kwantiteit betreft. Is er veel verontreiniging dat is er bijna altijd sprake van een groter aantal emfyseempatiënten.
Bij mijnwerkers wordt verhoudingsgewijs veel longemfyseem gevonden. Omdat echter de meeste mijnwerkers ook zware rokers zijn, is het moeilijk deze factoren van elkaar te scheiden.
De relatie tussen allergie en het optreden van emfyseem is zwak, zo ze al bestaat. Indien een allergische conditie aanleiding geeft tot het ontstaan van astma, wordt de kans weer groter op het ontstaan van longemfyseem.
Er zijn slechts indirecte, maar geen directe aanwijzingen dat auto-immuniteit een rol zou spelen bij het optreden van longemfyseem. De kans op de aandoening is groter indien auto-immuniteit aanleiding geeft tot het optreden van astma.
De betekenis van infecties bij het ontstaan van longemfyseem is omstreden. Als een patiënt eenmaal longemfyseem heeft, kunnen recidiverende infecties de progressie van het ziektebeeld versnellen.
Erfelijke aanleg, geslacht, ras
Een genetische, familiaire predispositie wordt regelmatig gevonden in bepaalde families, maar is geen regel.

Veroudering

Longemfyseem is zonder twijfel een aandoening van de oudere man. Als doodsoorzaak komt het bij mannen boven 65 jaar tweemaal zoveel voor als bij mannen tussen 55 en 64 jaar en vijfmaal zoveel als bij mannen onder 55 jaar.
Daarom wordt wel gedacht aan veroudering als oorzakelijke factor. Men kan echter ook stellen, dat alle oorzakelijke factoren des te langer kunnen inwerken naarmate iemand ouder wordt.

Hoe ernstig is emfyseem?

Emfyseem is een ernstige aandoening en kan levensbedreigend zijn. Ofschoon het een aandoening is waarbij de veranderingen in de longen niet omkeerbaar zijn, kunnen de klachten en de toenemende beschadiging vaak vertraagd worden door veranderingen in de stijl van leven en het gebruik van medicijnen.
Emfyseem leidt tot inefficiënte en moeilijke ademhaling. Bovendien, vanwege de verminderde mogelijkheid om zuurstof en koolzuurgas uit te wisselen met iedere ademstoot, moet veel vaker adem worden gehaald. Vanwege het ongemak en het onvermogen dat hier het gevolg van kan zijn, tast het ook de kwaliteit van leven van de patiënt aan.

Hoe wordt emfyseem behandeld?

Helaas is emfyseem niet te genezen. De behandeling is erop gericht de prikkeling van de luchtwegen te beperken en de benauwdheid te verminderen. Om de prikkeling van de luchtwegen te beperken en verdere beschadiging van het longweefsel te voorkomen, moet de patiënt allereerst stoppen met roken.
Middelen om de ademhaling te vergemakkelijken zijn onder meer bronchodilatantia (die de luchtwegen ontspannen en verwijden) en, in bepaalde gevallen, corticosteroïden om te inhaleren of in te nemen.
Antibiotica worden gegeven als er tevens sprake is van een luchtweginfectie.
Patiënten worden ingeënt tegen longontsteking en griep omdat deze aandoeningen in hun geval extra risico's met zich meebrengen.
Door veel te drinken wordt het slijm in de longen minder taai en kan het gemakkelijker worden opgehoest. Speciale fysiotherapie helpt hier ook bij.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

Werk en gezondheid.

Werkgerelateerde risicofactoren zwangere werknemer

Om de zwangere werknemer te beschermen tegen klachten en aandoeningen van de zwangerschap en vrucht, is het belangrijk om rekening te houden met de risicofactoren die zich kunnen presenteren op de werkplek. De medewerking van de werkgever is van groot belang.

Tekst: **Karin ten Holt**

Risicofactoren zijn fysieke belasting, werktijden, ploegendienst, stress, chemische factoren, biologische agentia en fysische factoren (trillingen, stralingen, hitte, kou).

Fysieke belasting: Werkzaamheden waar tillen, duwen, bukken, trekken, staan, lopen of een combinatie van deze onderdelen voorkomen, kunnen bij zwangeren vermoeidheid, rugklachten, harde buiken, hoge bloeddruk, bloedverlies en voortijdige weeën veroorzaken. Het kind kan in groei achterblijven of er kan een vroeggeboorte dreigen.

Het gebeurt ook dat er op de werkvloer meerdere belastende factoren zijn, die een afzonderlijk effect kunnen hebben op de zwangerschapsuitkomst.

De combinatie van fysiek belastend werk, langdurig staan (meer dan drie uur per dag), meer dan 39 uur werken per week, ploegendienst of nachtwerk, kunnen een hoge cumulatieve vermoeidheid geven. Er is een risico van vroeggeboorte, laag geboortegewicht en hoge bloeddruk met zwangerschapsvergiftiging.

Om de zwangere werknemer te beschermen zijn er in Nederland via het Arbobesluit limieten opgesteld met betrekking tot fysieke belasting. Om de negatieve zwangerschapsuitkomsten te voorkómen, is het aan te bevelen de belasting te verminderen in het 2e en 3e trimester van de zwangerschap.

Onregelmatig werk- en rustpatroon, ploegendiensten met avond- en nachtdiensten en overwerk, zijn vermoeiend en belastend voor de zwangere werknemer. Hierbij kunnen er schadelijke gevolgen zijn voor de foetus of baby.

Ploegendienst en nachtwerk verhogen de kans op vroeggeboorte. Dit geldt voor ploegendienst gedurende de gehele zwangerschap. Er is een verhoogde kans op laag geboortegewicht, verlies van foetus of doodgeboorte.

De aanbevelingen zijn dat bij risico's op vroeggeboorte en laag geboortegewicht, er geen onregelmatig werk en nachtdiensten verricht moeten worden. Er moeten regelmatige werktijden met rusttijden nagestreefd worden en overwerk, meer dan 40 uur per week of meer dan 9 uur per dag, moet vermeden worden.

De mentale belasting: Werkstress tijdens de zwangerschap verhoogt het risico op vroeggeboorte of laag geboortegewicht en zwangerschapsvergiftiging.

Schadelijke stoffen

Chemische en schadelijke stoffen kunnen negatieve zwangerschapsuitkomsten opleveren zoals miskraam, vroeggeboorte, laag geboortegewicht, en aangeboren afwijkingen.

Oplosmiddelen

Vrouwen die beroepsmatig zijn blootgesteld aan oplosmiddelen hebben een verhoogde kans op een kind met aangeboren afwijkingen (gespleten lip/gehemelte) of een miskraam.

Narcosegassen

Beroepsmatige blootstelling aan narcosegassen tijdens de zwangerschap geeft een hogere kans op miskramen. Blootstelling aan lachgas verhoogt de kans op een kind met een laag geboortegewicht.

Chemotherapeutica (chemische medicatie): Zwangere werknemers die tijdens hun werk zijn blootgesteld aan chemotherapeutica hebben een hogere kans op een miskraam of doodgeboorte.

Bestrijdingsmiddelen: Blootstelling aan bestrijdingsmiddelen geeft een hoger risico op een kind met een open rug of een hazenlip.

Metalen en negatieve zwangerschapsuitkomsten: Lood, methylkwik, cadmiumzouten, chroom, metallisch kwik en nikkelzouten zijn schadelijk voor het ongeboren kind.

Bij verdenking op beroepsmatige blootstelling aan chemische stoffen moet er gekeken worden of deze op de lijst staan van stoffen die kankerverwekkend zijn, stoffen die beschadiging van erfelijk materiaal geven of de voortplanting kunnen beïnvloeden. Het is belangrijk om de vrouw te beschermen vóór de bevruchting, tijdens de zwangerschap en gedurende de borstvoedingsperiode, zodat er geen blootstelling aan deze stoffen plaatsvindt.

Bepaalde stoffen hebben een wettelijke grenswaarde waarmee nog veilig gewerkt kan worden. Deze moet altijd vastgesteld worden en bij de zwangere werknemer moet aangetoond worden dat deze grens nooit overschreden wordt.

Biologische agentia

Er bestaan diverse richtlijnen over infectieziekten die gebruikt worden ter advisering voor wat betreft de zwangere werknemer en infectieziekten.

Toxoplasmose: Infecties in het 1e trimester kunnen leiden tot spontane abortus, neurologische en oogheelkundige verschijnselen. Laat foetale infecties tot vroeggeboorte of laag geboortegewicht. Er kan ook een aangeboren infectie optreden.

Risicoberoepen betreffen vleesverwerkende industrie, groentevoorziening, dierenverzorging, thuiszorg en reizen naar het buitenland.

Syfilis

Onbehandelde syfilis bij de moeder kan leiden tot spontane abortus, doodgeboorte, vroeggeboorte en aangeboren syfilis. Voor zwangere werknemers in risicogroepen zijn goede voorlichting, persoonlijke hygiëne en condoomgebruik de meest belangrijke preventieve maatregelen.

Zo moet er ook rekening gehouden worden met zwangeren die risico lopen op de werkplek dat ze niet in contact komen met andere typen infecties zoals rode hond, herpes virus, HIV, hepatitis B en mazelen.

Fysische factoren kunnen ook schade toebrengen aan het ongeboren kind of de placenta. Zwangere werknemers moeten thans beschermd worden tegen trillingen, lawaai, ioniserende straling en extreme hitte en kou.

Risicofactoren ten aanzien van borstvoeding zijn werkstress, chemische stoffen, passief meeroken, biologische factoren, infectieziekten en prikaccidenten, temperatuur, klimaatomstandigheden en lawaai. Deze factoren kunnen invloed hebben op de samenstelling van de moedermelk of op de melkproductie.

De werkgever moet dus ook na de bevalling rekening houden met de werknemer tijdens de lactatieperiode. Lokaal zijn instructies voor wat betreft nachtdienst, lang staan en borstvoeding in de wijzigingen van de 'zwangerschapswet', publicatieblad 2012 no.24, artikel 1614 xa, opgenomen.

Bron: Achtergronddocument richtlijn zwangerschap, postpartum periode en werk. NVAB Wijzigingen van 'Zwangerschapswet', publicatieblad 2012 no.24

Karin ten Holt is verzekeringsarts bij de SVB

Antilliaanse
Vereniging voor
Verzekerings- en
Bedrijfsgeneeskunde

‘Kracht voor bevrijding en uitdrukking ware persoonlijkheid’

‘Een volk dat geen toegang heeft tot de bronnen van zijn geschiedenis, wordt een volk met een zelfbeeld gebaseerd op mythen en stereotypen’. Deze stelling van de Amerikaanse historica en onderzoeker Barbara Tuchman wordt door de Surinaamse auteur Cynthia McLeod in de bundel ‘De slaaf vliegt weg’ aangehaald.

Tekst: **Nelly Rosa**

De kern van deze bundel vormen de tot essays bewerkte lezingen op het in september 2009 gehouden internationale symposium over de relatie tussen historische romans en de beeldvorming van de Nederlandse slavernijgeschiedenis, georganiseerd door Stichting Podium Kwakoe en het Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfgoed (NINsee). De essays zijn aangevuld met literaire bijdragen, waaronder die van de op Curaçao woonachtige Ini Statia.

Het Nederlandse slavernijverleden is een belangrijk deel van het Nederlandse collectieve erfgoed. Volgens Margot Dijkgraaf, de dagvoorzitter van het symposium wier openingswoord ook in de bundel staat, zijn er in de afgelopen jaren al de nodige debatten gevoerd over de manier waarop we met dat verleden omgaan, dan wel zouden moeten omgaan.

Rol historische roman

In dat kader is het volgens Dijkgraaf zinnig om te kijken naar de bronnen die dat debat voeden. Wat is de rol van de historische roman hierbij? Volgens Dijkgraaf hebben de afgelopen decennia veel schrijvers op heel verschillende manieren hierop antwoord gegeven. Schrijvers als Ernest Pépin, Ananda Devi en vele anderen verhalen in hun werk van het leven in de voormalige koloniën, zoals op de Antillen, in het Caribisch gebied in het heden en in het verleden. In de bundel wordt er dieper ingegaan op de beeldvorming over slavernij in de kunsten.

Suzanne Diop stelt in haar bijdrage dat verschillende stromingen van het zwarte denken na de Tweede Wereldoorlog uitingsmogelijkheden hebben gevonden. Door congressen, uitgevers en tijdschriften zoals Présence Africaine in 1947. Zwarte intellectuelen kwamen aan het woord. Maar volgens de Arubaan Quito Nicolaas zijn de meeste Nederlandstalige Caribische romans zoet van smaak en behandelen, ongeacht of het boek in het Europees dan wel Caribisch deel gesitueerd is, noch de koloniale noch postkoloniale verhoudingen. “De verschenen romans op Curaçao in de periode 1953-1980 hebben bijna allemaal de positie van de blanke Curaçaoënaar in een Afro-Antilliaanse samenleving als thema en niet de positie van een zwarte Curaçaoënaar te midden van een blanke minderheid”, aldus Nicolaas.

De Surinaamse McLeod is ervan overtuigd dat haar romans het historisch beeld van menig lezer gevormd hebben. Daarom kiest ze er bewust voor om feiten waarheidsgetrouw weer te geven en houdt zij zich in de eerste plaats heel stipt aan namen en biografische gegevens. “Wat betreft emoties kan de auteur zich creatief uitleven. Emoties zijn algemeen menselijk en kunnen soms met de feiten overeenkomen.”

Van de hand van Ini Statia is ‘De ongeschreven geschiedenis van Alma Balente en Corpus Dominus’. Een verhaal over de verhouding tussen Curaçaoënaars en Nederlanders dat Statia eerder schreef voor een Caribische schrijfwedstrijd met het thema ‘ongeschreven geschiedenis’. Van de 100 inzendingen eindigde Statia op de zesde plek. Een prestatie waar ze blij mee was. Op verzoek van Lucia Nankoe, een van de samenstellers, stuurde ze haar verhaal op. Met succes. “In eerste instantie gaat het om een haat-liefdesverhouding. De vrouw Alma Balente staat voor Curaçao en haar bewoners en de man voor het buitenlandse kapitaal”, zegt Statia over het verhaal waarin de twee hoofdpersonen een vurige liefdesrelatie aanknopen, maar die eindigt in bittere haat en nijd.

Denkbeelden oudere generatie

De fragmenten uit het toneelstuk Eilandherinneringen van Ina Césaire geven een duidelijk beeld over de denkbeelden van de oudere generatie. Zo zegt een van de hoofdpersonen dat toen zij jong was er niet over de slavernij gesproken werd. “Over al die domme dingen. Gekheid. Ik begrijp die mensen niet die op zoek zijn naar hun verre voorouders. Men heeft me gezegd dat er een zekere Firmin was die tijdens de slavernij een marronneger was. Wat mij betreft, het leven van vandaag is genoeg, het verleden interesseert me niet. Dat is te ver weg, dat alles! Ik, wat mij op dit moment interesseert is mijn been dat me pijn doet.”

Volgens Diop ligt deze taak nog steeds voor ons: “Onze cultuur te maken tot een kracht voor bevrijding en de uitdrukking van onze ware persoonlijkheid.”

Ars Poëtica.

The Schooner Flight

1 Adios, Carenage

In idle August, while the sea soft,
and leaves of brown islands stick to the rim
of this Caribbean, I blow out the light
by the dreamless face of Maria Concepcion
to ship as a seaman on the schooner Flight.
Out in the yard turning gray in the dawn,
I stood like a stone and nothing else move
but the cold sea rippling like galvanize
and the nail holes of stars in the sky roof,
till a wind start to interfere with the trees.
I pass me dry neighbor sweeping she yard
as I went downhill, and I nearly said:
"Sweep soft, you witch, 'cause she don't sleep hard,"
but the bitch look through me like I was dead.
A route taxi pull up, park-lights still on.
The driver size up my bags with a grin:
"This time, Shabine, like you really gone!"
I ain't answer the ass, I simply pile in
the back seat and watch the sky burn
above Laventille pink as the gown
in which the woman I left was sleeping,
and I look in the rearview and see a man
exactly like me, and the man was weeping
for the houses, the streets, that whole fucking is-
land.

Christ have mercy on all sleeping things!
From that dog rotting down Wrightson Road
to when I was a dog on these streets;
if loving these islands must be my load,
out of corruption my soul takes wings.
But they had started to poison my soul
with their big house, big car, big-time bohbohl,
coolie, nigger, Syrian, and French Creole,
so I leave it for them and their carnival—
I taking a sea bath, I gone down the road.
I know these islands from Monos to Nassau,
a rusty head sailor with sea-green eyes
that they nickname Shabine, the patois for
any red nigger, and I, Shabine, saw
when these slums of empire was paradise.
I'm just a red nigger who love the sea,
I had a sound colonial education,
I have Dutch, nigger, and English in me,
and either I'm nobody, or I'm a nation,

But Maria Concepcion was all my thought
watching the sea heaving up and down
as the port side of dories, schooners, and yachts
was painted afresh by the strokes of the sun
signing her name with every reflection;
I knew when dark-haired evening put on
her bright silk at sunset, and, folding the sea,
sidled under the sheet with her starry laugh,
that there'd be no rest, there'd be no forgetting.
Is like telling mourners round the graveside
about resurrection, they want the dead back,
so I smile to myself as the bow rope untied
and the Flight swing seaward: "Is no use repeating
that the sea have more fish. I ain't want her
dressed in the sexless light of a seraph,
I want those round brown eyes like a marmoset, and
till the day when I can lean back and laugh,
those claws that tickled my back on sweating
Sunday afternoons, like a crab on wet sand."
As I worked, watching the rotting waves come
past the bow that scissor the sea like silk,
I swear to you all, by my mother's milk,
by the stars that shall fly from tonight's furnace,
that I loved them, my children, my wife, my home;
I loved them as poets love the poetry
that kills them, as drowned sailors the sea.

You ever look up from some lonely beach
and see a far schooner? Well, when I write
this poem, each phrase go be soaked in salt;
I go draw and knot every line as tight
as ropes in this rigging; in simple speech
my common language go be the wind,
my pages the sails of the schooner Flight.
But let me tell you how this business begin.

Derek Walcott

Lees het complete gedicht op www.poetryfoundation.org/poem/177932

Letra

Effect lezen op brein

Journalist Dan Hurley schreef kortgeleden een belangrijk artikel in The Guardian over het effect van lezen op ons brein. Na een groot aantal gesprekken met neurologen en psychologen uit alle delen van de wereld, had hij geconstateerd dat al deze vakmensen het erover eens zijn dat 'reading and intelligence have a relationship so close as to be symbiotic'. Het artikel zorgde voor de nodige ophef en leidde tot veel discussies. Common Sense Media in de Verenigde Staten liet een onderzoek uitvoeren naar leesfrequentie onder jongeren. De uitkomsten van dit onderzoek zijn bedroevend. Er wordt steeds minder gelezen. Een kwart van de jongeren in de VS leest nooit een boek voor zijn plezier. De helft zelden. Waarom is het lezen van boeken belangrijk? Lezen vereist concentratie, dus wie veel leest zal minder moeite hebben met concentratie. Concentratievermogen is erg nuttig. Nog belangrijker is de uitdaging die geconcentreerd lezen voor de ontwikkeling van het brein betekent. Lezen dwingt ons een voorstelling te maken van andere situaties, andere mensen, andere levensopvattingen, andere gedragspatronen en denkpatronen dan waarmee wij van huis uit vertrouwd zijn. Lezen stimuleert onze sociaal-culurele intelligentie en ons vermogen tot inleven en empathie. Mensen die veel lezen, zouden ook over meer mensenkennis beschikken. Is lezen niet ongeveer hetzelfde als televisie kijken of internetten of chatten? Nee, zeggen veel van deze experts, er is een groot verschil. De typische concentratie die voor lezen vereist is, plaatst ons in de reflectieve modus in plaats van in de reactieve modus. Lezen stimuleert kritisch nadenken. Omdat lezen iets is dat je alleen doet, stimuleert het ook tot kritische zelfreflectie. Natuurlijk hangt het er wel van af wat gelezen wordt. Pop en pulp hebben een afstompend effect. Conclusie: laten we creatieve manieren bedenken om deze bedroevende trend van afnemend leesplezier te keren. Zorg dat kinderen de smaak te pakken krijgen, want als je de smaak te pakken hebt, ben je niet meer te stoppen. Hoe zit dat met lezen in een andere taal? De positieve effecten zijn nog groter, omdat het extra concentratie vereist.

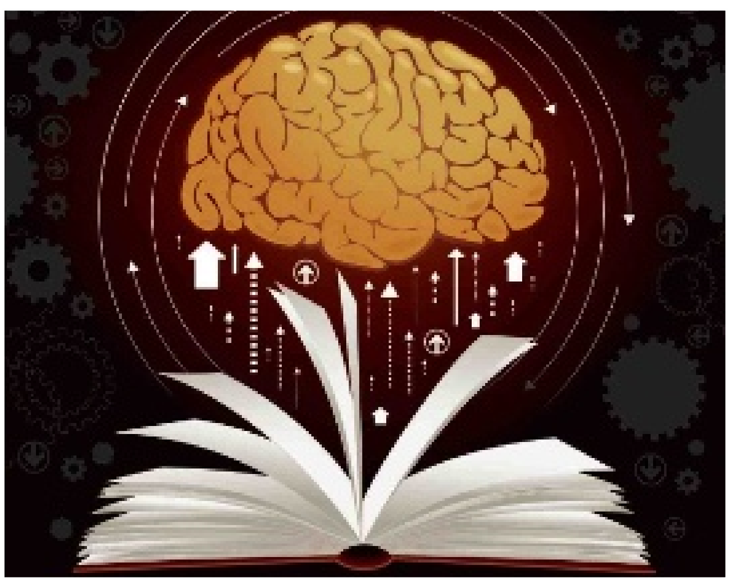

Als een hedendaagse auteur lezers in de reflectieve modus duwt, is dat wel Lydia Davies. Van haar hand verscheen een nieuwe bundel van 289 pagina's met 122 korte verhalen: 'Can't and Won't". Wederom sublieme verhalen die de lezer erop wijzen dat het alledaagse en het mysterieus diepzinnige hand in hand gaan. Sommige zijn heel kort: 'Under all this dirt, the floor is really very clean'. Of wat langer: 'Maybe you miss someone even more when you can't figure out what your relationship was. Or when it seemed unfinished. When I was little, I thought I loved her even more than our mother. Then she left home'. Het lange verhaal 'Seals' is een indrukwekkend relaas over rouwverwerking. In dit verhaal is Davies opvallend persoonlijk en direct. De diversiteit van haar verhalen is op het chaotische af. Meestal verrassend en te denken gevend. Zoals het leven zelf.

Azië versus Bourgogne

Tijdens de laatste Les Grands Jours de Bourgogne, een evenement voor pers, invoerders en sommeliers waar ruim 700 domeinen hun wijnen voorstellen, viel het grote aantal Aziatische wijnschrijvers mij op.

Tekst: **Erik van Kampen**

Ik stond te kijken van hun werkethiek en werkritme. Elke ochtend waren ze bij de eersten om in de proefzalen aan het werk te gaan. Geen stand sloegen ze over. Geen cru ontsnapte aan hun aandacht. Notitieboekjes werden driftig volgepend. De wijnbouwers werden met vragen overstelpt. Soms in het Engels, vaak ook in het Frans.
Daar tegenover stonden wij, Europese kenners van ons wijnland Frankrijk, terend op onze decennialange ervaring en historische bagage. Ach, wij kenden de meeste wijndomeinen al. En sloegen de mindere goden dus over. Daardoor was er bij de bekendste domeinen meestal een enorme toeloop. Hun wijnen wilde iedereen proeven, glazen werden gretig uitgestoken, de meesten bleven rond de proeftafel drommen, de wijnbouwer had het moeilijk om iedereen te bedienen.

Wat een contrast met stands van minder bekende wijnbouwers. Daar stopte niemand. Kunt u zich dat voorstellen? Je staat daar als wijnbouwer moederziel alleen achter je proeftafel. En aan de stand naast je staat een massa zich te verdringen.

Gelukkig voor deze wijnbouwers zijn er de Aziaten. Waarom gaan zij daar toch proeven? Oosterlingen staan bekend om hun beleefdheid. Misschien vinden ze dat ze iedere wijnbouwer die de moeite heeft gedaan om daar voor hen te zijn, met een bezoek moeten vereren. Daarnaast is de vraag in Azië naar Franse wijn alsmaar groeiende. Maar de bekendste domeinen in Bourgogne hebben meestal geen wijnen meer te koop. Dus gaan de Aziaten op zoek naar domeinen die nog wel wijn in voorraad hebben.
Ten slotte gaat de wondere wereld van Bourgogne voor heel wat Aziaten nog maar net open. Ze staan er ook verder vanaf dan wij. Misschien denken ze dat de wijnen hier altijd goed zijn.
Wij, Europeanen, weten wel beter. Of misschien zijn ze minder bevooroordeeld en staan ze meer open voor nieuwe ontdekkingen. Op dat punt kan ik hen wel volgen. Helaas vergt dat in de Bourgogne veel inspanning en evenveel ontgoochelingen.
Maar Aziaten lijken nooit ontgoocheld te zijn. Na elke slok wijn zie je ze hun ogen opentrekken van respect en bewondering. Ze zijn nog niet bezoedeld door het cynisme van de Grote Kenners. Dat is wel fijn om te zien, eigenlijk.
Ik had ook niet de indruk dat ze een probleem hadden met de middagbuffetten in de proefzalen, meestal nogal slordig opgesteld in veel te kleine ruimtes. Chaos alom. De kwaliteit was wisselvallig. Hoe bekender de appellatie, hoe triester het eten. In wereldberoemde dorpen als Vosne-Romanée en Chambolle-Musigny moest je het stellen met enkele dunne boterhammen die je staande moest opeten. In minder bekende gemeenten zoals Mercurey kon je aan weelderige buffetten aanschuiven, en op een stoel aan een tafel eten.
De Aziaten lieten het niet aan hun hart komen. Elk stukje charcuterie en kaas werd zorgvuldig geproefd. Het notitieblok werd weer bovengehaald. De proefervaring werd onder continentgenoten enthousiast uitgewisseld.

Ik heb het nog niet gehad over de organisatie van enkele avondlijke evenementen voor de vakmensen, op uitnodiging van het Bureau Interprofessionnel des Vins de Bourgogne. Jezus, wat kunnen die Fransen slecht organiseren. Je mocht al van geluk spreken als het aangekondigde aanvangsuur overeenkwam met het tijdstip waarop de deuren echt opengingen.
Op een avond vluchtte ik met enkele andere Europeanen weg van zo'n evenement. Terwijl de Aziaten achterbleven, gingen wij naar Bissoh, een Japans restaurant in het mooie plaatsje Beaune. Daar hoefden we niet samen te drommen, we konden er aan een tafel eten, we werden vlot bediend, het eten was prima. En mits een goede keuze van appellatie, jaar en wijndomein past een bourgogne wonderwel bij de Aziatische keuken.
Persoonlijk denk ik dat de wijnmakers in de Bourgogne de komende jaren steeds meer marktonderzoek zullen doen naar de Aziatische consument, de mensen daar zijn opmerkelijk vriendelijk, hebben veel respect voor de wijnmaker en het eindproduct. Daar kunnen we allemaal nog veel van leren, ik heb in ieder geval veel bijgeleerd op dit vlak en zo eindigde ik mijn reis door de Bourgogne met meer kennis over de Aziatische medemens dan over die in Frankrijk.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Saint-Véran, Louis Latour

Druivensoort:	**Chardonnay**
Streek:	**Mâconnais, Bourgogne**
Kleur:	**Perzikgeel**
Geur:	**Gele appel, witte druiven**
Smaak:	**Elegant, verfijnd, wit/geel fruit**

Deze witte Saint-Véran is een schoolvoorbeeld hoe een goede Bourgogne-wijn dient te smaken, dat kunnen we met een gerust hart overlaten aan het familiebedrijf van Louis Latour.
Deze Bourgogne wordt gemaakt in de mooie Mâconstreek. Deze ligt wat zuidelijker dan Beaune en geeft over het algemeen hele verfijnde wijnen. We proeven een klassiek gemaakte wijn met smaken van golden delicious-appelen en pitloze witte druiven met een licht zuurtje. Harmonie tussen fruittonen, hout, mineraliteit en florale tonen is perfect gevangen. De Saint-Véran van Latour is in twee woorden te vangen: Harmonieus en Elegant.
Om er bij te eten heb ik de volgende suggestie: kabeljauw gemarineerd met citroen, limoenschilletjes, bosui en een theelepeltje gembersiroop. De kabeljauw in de oven bereiden en serveren met roergebakken paksoi en een Aziatische vinaigrette met soja en sesamzaad.

Santé!
Erik van Kampen, sommelier.

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Food for thought.

Smoothies enorm populair

Avocado en bovendien ook nog in de vorm van een koude soep. Over nieuwe gerechten gesproken... Dit recept wordt een soep door de garnalen die erbij geserveerd worden. Anders kunnen wij het gerust een avocado-smoothie noemen.

Tekst: **Miriam de Windt**

Smoothies zijn tegenwoordig enorm populair. In vloeibare vorm kunt u namelijk verschillende voedingsmiddelen met elkaar mengen, die u anders niet samen zou eten. De kunst met smoothies is om de ingrediënten zodanig te kiezen zodat ze samen een medicinaal, helend of reinigend effect hebben op uw lichaam, met een heerlijke smaak.
Smoothies maken met uw kinderen kan als een leuk avontuur beginnen, om uw kinderen nieuwsgierig te maken hoe het eindproduct zal smaken.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Analyserend

De portiegrootte die geadviseerd wordt in dit recept, is zowel geschikt voor volwassenen als kinderen. U kunt dan ook in de tabel aflezen dat de hoeveelheden voor beide leeftijdsgroepen geldt. Een kind van 7-10 jaar kan ook een portie soep of smoothie van 250 ml op.
De hoeveelheden vetten, ijzer en vitamine C springen in het oog. De vetten zijn afkomstig van de sojamelk en de avocado's. Geen cholesterol en geen verzadigde vetten, met andere woorden... de vetten in dit recept zijn goede vetten. Een smoothie is een goede manier om goede vetten binnen te krijgen. In talloze recepten voor smoothies wordt koude olijfolie, lijnzaadolie of cocosvet verwerkt voor de nodige omega-3, -6 en -9 vetzuren en ook voor verzadiging. Niet iedereen kan eetlepels goede oliën puur innemen. Verwerkt in een smoothie gaat het wel.
In dit geval, avocado is een vrucht-groente die vetrijk is, maar het heeft goede vetten. U hoeft niet bang te zijn voor de vetten in een avocado. De avocado levert ook het merendeel van de vitamine C. Het ijzer komt voornamelijk van de sojamelk en ook voor een gedeelte van de avocado.
De avocado kunt u vervangen door verschillende soorten fruit, groenten of combinaties hiervan (zonder de garnalen). U maakt dan een smoothie en geen koude soep. Avontuurlijk om uit te vinden welke combinaties uw kinderen lekker vinden. Dit recept is niet alleen glutenvrij, maar ook melk- en lactosevrij.
Daag uw kinderen uit nieuwe dingen te proberen. Kinderen moeten eigenlijk alles kunnen eten. Van jongs af aan dienen kinderen met de pot mee te eten en gestimuleerd te worden om nieuwe gerechten en voedingsmiddelen te proeven. Er zullen zeker voedingsmiddelen en gerechten zijn die niet zo geliefd zijn. Maar dit hoeft niet te betekenen dat deze gelijk verbannen moeten worden. Iemand kan tenslotte pas zeggen dat men iets niet lust als het een aantal keren geproefd wordt. We moeten ervan af om alleen maar te eten wat wij lekker vinden. Een niet-zo-geliefd-voedingsmiddel kan immers lekker worden klaargemaakt of geserveerd met lievelingsgerechten.
Allergie of intolerantie is een heel ander verhaal. Wanneer u merkt dat na een paar keer proeven uw kind blijft zeggen dat ze het niet lust en misschien zelfs begint te kokhalzen bij het zien of proeven, moet u echt niet meer dwingen.
Allergieën en intoleranties zijn erg interessant om over te adviseren. Door de jaren heen heb ik gemerkt dat allergieën en intoleranties voorkomen door voedingsmiddelen die het lichaam gelijk afwijst (aversie, kokhalzen, gelijk eruit braken) of door voedingsmiddelen die iemand heel erg graag lust en veel te vaak eet of drinkt. Met andere woorden... uw lichaam geeft u signalen wat het niet kan verdragen; én u kunt u zelf allergisch cq intolerant maken voor een voedingsmiddel door het te vaak te eten/drinken. Als het lichaam het gelijk afwijst, niet forceren.
Blijf positief en dwing ze niet. Geef uw kinderen een compliment als ze iets hebben geprobeerd en accepteer het als ze iets niet gelijk lekker vinden.

Voedingswaarde voor 1 portie van ongeveer 250 ml volwassenen en kinderen (4 pers. per recept):

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH volw.	% DAH kinderen
Calorieën/ kJoules	148/ 622	7%	7%
Natrium	194 mg	10%	10%
Eiwitten	11 g	11%	11%
Kalk	51 mg	7%	7%
Vetten	10 g	10%	15%
IJzer	1.4 mg	9%	18%
Verzadigde vetten	1g	0	0
Vitamine A	14 mcg	2%	2%
Cholesterol	0	0	0
Vitamine B1	0.08 mg	8%	10%
Koolhydraten	6 g	6%	2%
Vitamine B2	0.11 mg	9%	11%
Voedingsvezels	0	0	0
Vitamine C	13mg	19%	26%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene en voor gezonde kinderen van 7-10 jaar.

Kook mee met May.

Avocadosoep

Ingrediënten:
2 cups rijpe avocado, in stukjes gesneden
3 cups sojamelk
Zout en cayennepeper naar smaak
2 eetlepels vers geperst limoensap
Een handvol kleine gekookte garnalen
Gehakte verse Chinese peterselie (cilantro)

Bereidingswijze:
De avocado in de keukenmachine doen, de helft van de melk toevoegen met een snuf zout en klein snufje cayenne en er een puree van maken. De rest van de melk toevoegen en pureren. Dan ongeveer 6 uur koelen in de koelkast. Een stuk plastic folie op de soep drukken tegen verkleuring.
Het limoensap toevoegen, proeven en zo nodig op smaak brengen.
Met de garnalen en de cilantro garneren.
Voor 4 personen.
Geschikt voor een glutenvrij dieet.

Eet smakelijk,

May

‘Veel onwetendheid over baarmoederhalskanker op Curaçao’

Grootste onderzoek naar baarmoederhalskanker en HPV in Caribisch gebied

Het grootste onderzoek naar baarmoederhalskanker en HPV-genotype in het Caribisch gebied tot nu toe vindt plaats op Curaçao. Bij 57.000 vrouwen op Curaçao zit een oproep in de bus om een PAP-test te doen. 3500 Vrouwen uit deze groep krijgen een speciale uitnodiging om mee te doen aan een wetenschappelijk onderzoek naar borstkanker.

Tekst: **Elisa Koek**

“In het Caribisch gebied is weinig onderzoek gedaan naar het Humaan papillomavirus (HPV), het virus dat baarmoederhalskanker veroorzaakt”, vertelt Desiree J. Hooi, die het onderzoek op Curaçao leidt in opdracht van Fundashon Prevenshon. Baarmoederhalskanker staat op Curaçao op de vierde plaats als de meest voorkomende kanker bij vrouwen en in de meeste ontwikkelde landen op de derde plaats. Het onderzoek is een initiatief van prof. Bob Pinedo.

De 32-jarige Desiree Jasmin Hooi is op Curaçao geboren en getogen. Vroeger was ze bekend in de muziekwereld door haar composities als kuarta-speler, maar ze sloot dit hoofdstuk af en koos voor de medische wereld. Na haar opleiding als verpleegkundige ging Hooi geneeskunde studeren. In 2010 studeerde de Curaçaose af aan de Universiteit van UCIMED de Ciensas Médicas in Costa Rica. In 2011 ging zij aan de slag als waarnemend huisarts op Curaçao en daarna werkte zij vier maanden op de neurologie-afdeling van het St. Elisabeth Hospitaal. Vorig jaar werd zij door Fundashon Prevenshon gevraagd als promovendus voor het onderzoek naar baarmoederhalskanker.

Baarmoederhalskanker wordt veroorzaakt door het Humaan papillomavirus (HPV). Dit virus kan ook mond- en keelkanker veroorzaken, dit zijn na baarmoederhalskanker de meest voorkomende kankers veroorzaakt door HPV. Het virus kan ook kanker veroorzaken aan de vagina, vulva, penis en anus. Op Curaçao is baarmoederhalskanker verantwoordelijk voor 6 procent van de kankers bij vrouwen. “HPV is de meest voorkomende Seksueel Overdraagbare Aandoening (SOA)”, vertelt Hooi. “Bijna iedereen komt tenminste één keer in zijn leven in aanraking met HPV, omdat het virus verschrikkelijk besmettelijk is.” Een besmetting betekent niet dat iemand meteen kanker krijgt. Het is een lang proces waarbij een persoon voor langere tijd in aanraking moet zijn met het HPV-virus. Gelukkig zorgt het immuunsysteem ervoor dat het virus binnen ongeveer anderhalf á twee jaar weer uit het lichaam wordt geloosd. Bij 3 à 4 procent is het virus na deze periode nog aanwezig; vaak zijn dit mensen die een verlaagd immuunsysteem hebben of drager zijn van het HIV-virus.

Iemand die het virus bij zich draagt, hoeft nog steeds geen kanker te krijgen. Er zijn namelijk 160 verschillende typen HVP. “Van de 160 typen tasten er 40 het genitale gebied aan. Van deze 40 is van 15 bekend dat ze kanker veroorzaken. In 70 procent van de gevallen zijn het type 16 en 18 die wereldwijd baarmoederhalskanker veroorzaken.”

Een vrouw die een PAP-test doet, laat een uitstrijkje maken bij de dokter. Er wordt een zogenaamde ‘eendenbek’ gebruikt om bij de cervix cellen af te nemen. Het uitstrijkje dat uit de vagina gehaald wordt, wordt opgestuurd naar het laboratorium voor beoordeling op afwijkende cellen. Met de PAP-test kan een voorstadium van baarmoederhalskanker (pre-kanker laesie) aangetoond worden. Iemand met PAP 0 moet de test herhalen: PAP 0 betekent dat de cellen niet goed konden worden beoordeeld door aanwezigheid van bloed, het gebruik van vaginale ovules of aanwezigheid van sperma na seksueel contact vlak voor de test. PAP 1 betekent dat een vrouw helemaal gezond is: er zijn geen afwijkende cellen. Bij PAP 2 zijn er kleine afwijkingen in de cellen. De vrouw wordt dan geadviseerd het uitstrijkje na zes maanden te herhalen om te checken of er meer afwijkende cellen worden gevonden. In het geval van PAP 3, 4 en 5 zijn er duidelijk afwijkende cellen zichtbaar en wordt iemand doorverwezen naar de gynaecoloog voor verder klinisch onderzoek. Bij de HPV-test wordt op bijna dezelfde wijze als bij de PAP-test, lichaamsmateriaal bij de baarmoedermond verwijderd. De HPV-test geeft ook aan of en welk type HPV-virus aanwezig is.

Baarmoederhalskanker is goed te bestrijden. Vooral als de kanker al in het pre-kankerstadium wordt geconstateerd, is de kans groot dat er geen blijvende gevolgen zijn. Volgens Hooi verschillen de risico’s van baarmoederhalskanker per vrouw. “Bij sommige vrouwen moet een klein stukje baarmoederhals worden weggehaald en heeft dit geen gevolgen. Het kan ook voorkomen dat de baarmoederhals klein is en dan kan een klein stukje toch gevolgen hebben tijdens een toekomstige zwangerschap. Door op tijd te ontdekken dat iemand invasieve cellen heeft, worden de risico’s beperkt.” In tegenstelling tot andere vormen van kanker, is baarmoederhalskanker niet overdraagbaar via genen en dus niet erfelijk.

Hoewel sommige vrouwen helemaal geen klachten hebben of opmerken, kunnen er bijverschijnselen optreden tijdens de pre-kankerperiode van baarmoederhalskanker. Dit zijn contactbloedingen (bloeden tijdens seksueel contact), tussentijdse bloedingen, afscheiding, jeuk en andere symptomen die voorkomen bij alle kanker zoals gewichtsverlies, opgezette kliertjes en knobbeltjes in de lies. Ondanks dat de meeste gevallen van baarmoederhalskanker voorkomen bij vrouwen tussen de 35 en 45 jaar, lopen ook oudere vrouwen risico. Vrouwen die bijvoorbeeld hun menopauze hebben gehad, kunnen nog steeds baarmoederhalskanker krijgen.

Ook mannen lopen een risico op kanker door HPV. Acteur Michael Douglas schokte de wereld in 2010 met zijn bekentenis dat hij keelkanker had opgelopen door orale seks. Net zoals vrouwen merken ook mannen weinig van de hoge-risico types HPV. De lage-risico typen kunnen bij mannen en vrouwen genitale wratten veroorzaken.

Het onderzoek op Curaçao

Het onderzoek op Curaçao is in juli 2013 met een pilot-onderzoek van 250 vrouwen van start gegaan. Het baarmoederhalskankeonderzoek bestaat uit een screeningsprogramma en een wetenschappelijk onderzoek. Het wetenschappelijk onderzoek moet antwoord geven op de prevalentie van HPV-genotypen op Curaçao. “Er zijn drie soorten testen”, vertelt Hooi over haar onderzoek. “De bekende PAP-test, de HPV-test en de HPV-zelftest. De HPV-zelftest geeft vrouwen de kans om zelf lichaamsmateriaal te verzamelen en dit naar het laboratorium te brengen.”

De zelftest is recent in Nederland, andere Europese landen en Azië ingevoerd en lijkt een succes. “Bij de oproep voor een PAP-test bleek dat veel vrouwen niet kwamen opdagen of niet reageerden op de oproep. Vrouwen schamen zich of voelen zich niet comfortabel om de test te laten doen. Deze vrouwen kregen de zelftest per post. Vrouwen kunnen de test bij zichzelf doen en het monster afgeven bij het laboratorium. Dit bleek een groot succes.”

In Nederland wordt in 2016 overgestapt naar de HPV-test omdat deze meer sensitief en meer specifiek is dan de PAP-test. Testen op HPV is uiteindelijk goedkoper, omdat de HPV-test minder regelmatig hoeft te worden afgenomen. Hooi denkt dat de HPV-test een goede optie kan zijn voor de Cariben. “Als iemand negatief getest is op HPV is de kans om kanker op te lopen kleiner. Als de HPV-test samen met een PAP-test wordt gedaan, herhaal je de screening om de vijf jaar. Een PAP-test alleen moet om de drie jaar herhaald worden op Curaçao. We moeten dus onderzoeken wat uiteindelijk voor de screening het meest efficiënt is.”

Tot nu toe merkt Hooi dat er veel onwetendheid is over baarmoederhalskanker op Curaçao. “Vrouwen zijn zich niet bewust van de besmetting en sommigen denken bijvoorbeeld dat baarmoederkanker en baarmoederhalskanker hetzelfde zijn. Vrouwen waarvan de baarmoeder verwijderd is, denken dat ze geen kans meer hebben op baarmoederhalskanker. Maar als de hals intact is gebleven na de operatie blijft screenen noodzakelijk. Het is wetenschappelijk bewezen dat juist in deze groep de incidentie en prevalentie hoger is.”

Fundashon Prevenshon voert al jaren screenings uit naar borstkanker op Curaçao en het onderzoek naar baarmoederhalskanker is de volgende stap. De komende tijd is het afwachten hoe de vrouwen van Curaçao reageren op de oproep om een PAP-test te doen. Voor Hooi zal het onderzoek sowieso nut hebben. “Er is niet eerder een dergelijk onderzoek gedaan onder zoveel vrouwen in deze regio. De reacties van vrouwen en de resultaten zijn gegevens waar heel het Caribische gebied baat bij kan hebben. Dit onderzoek kan bepalend zijn voor alle vrouwen op de Caribische eilanden.”

Desiree Jasmin Hooi

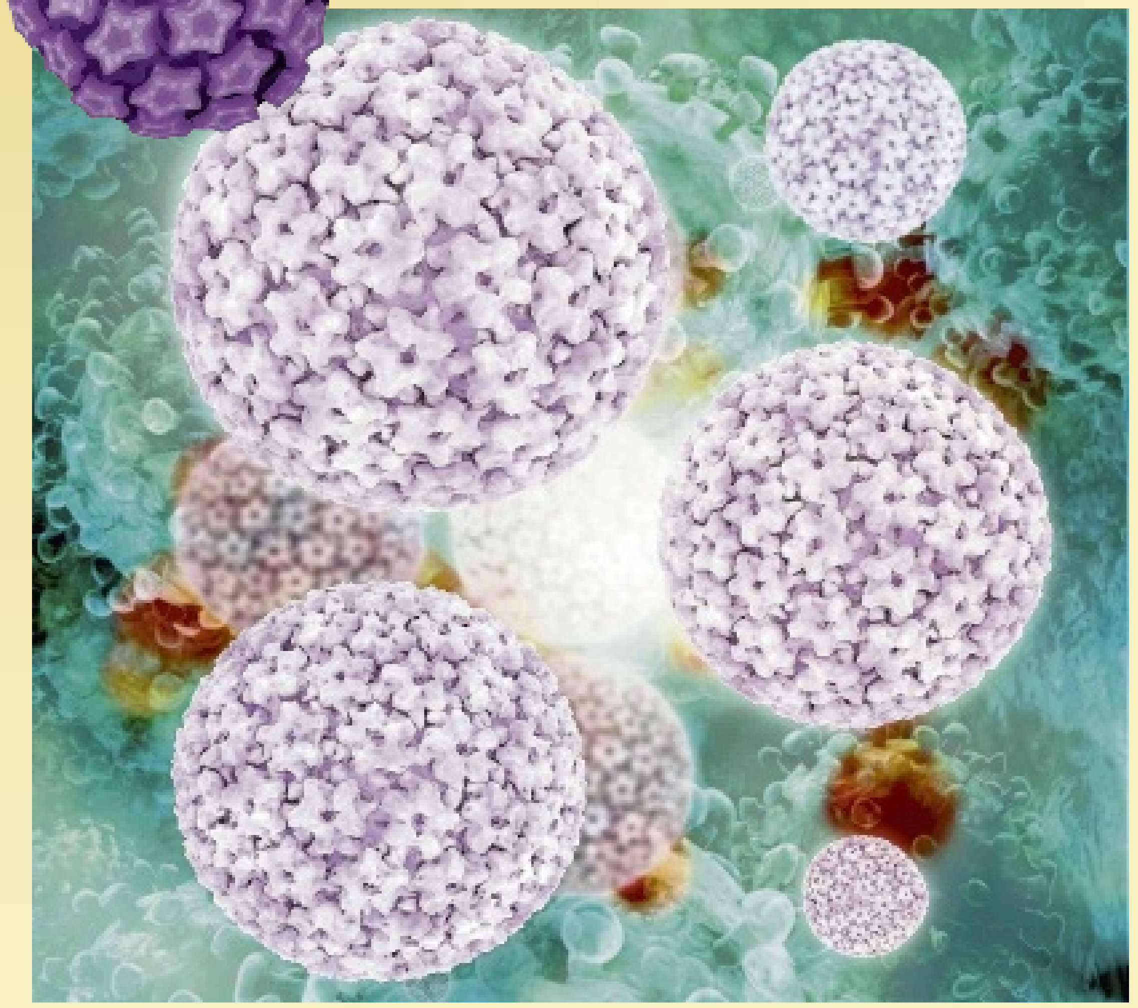

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
2. Lemmet; 6. Israëlische havenstad; 12. bergnimf; 15. onverbiddelijk; 17. aardappelgerecht; 18. muziekgenre; 20. plaats in België; 21. zeepwater; 22. vierkante zuil; 25. identiteitsbewijs; 26. bepaald winterfeest; 29. kansspel; 30. sleepnet; 33. Bijbelse figuur; 35. viseter; 37. in orde; 39. naar aanleiding van; 40. het inkorten van takken; 42. zitvlak; 43. Duits kaartspel; 45. belang; 46. strijdperk; 48. trek aan een marihuanasigaret; 50. onbeweeglijk; 51. soort belasting; 52. zeer oud.

VERTICAAL:
1. Wat gemorst is; 2. draagbalk; 3. stuk hout; 4. stompzinnig; 5. deel van een Franse ontkenning; 7. ingenieur; 8. boksterm; 9. Turkse titel; 10. langwerpig broodje; 11. ooit; 13. bloem; 14. baar; 16. handeltje; 18. groep wielrenners; 19. vroomheid; 23. bouwmateriaal; 24. broeikas; 26. persoonlijk vnw.; 27. licht geluid; 28. driekleurig viooltje; 29. wastafel; 31. voetbalterm; 32. Europees land; 34. achttiende-eeuwse japon; 36. aangeschoten; 38. chemisch element; 40. Griekse zuilengang; 41. Atlantisch bondgenootschap; 44. zangstem; 47. recht stuk in een vaarwater; 49. wereldkampioenschap; 50. heilige.

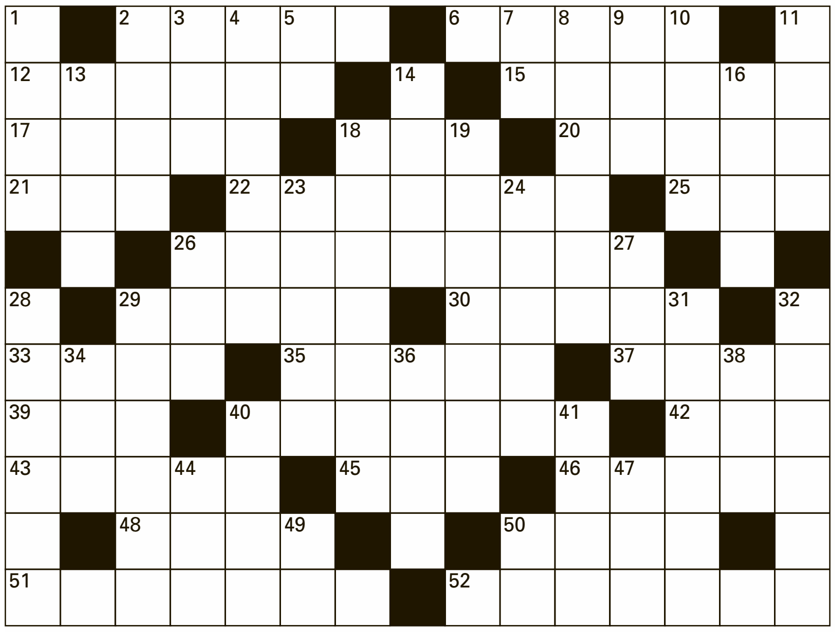

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Mevris Herrera	Celeste Cardoze
Archimedesstraat 3	Boebiweg 8
Aruba	Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

6	7		2					
	5			8		4		
8				5	6			7
		1	9			6		
	4		3	1		9	5	
3								2
			5	3	8			9
					9		2	4
1			6		2			

HEAVY

7		8	9			6		
				2				4
4			6			7		5
	2	5			8			
	1			6			9	
8					1			
							2	3
				3	4			

ZWEEDSE PUZZEL

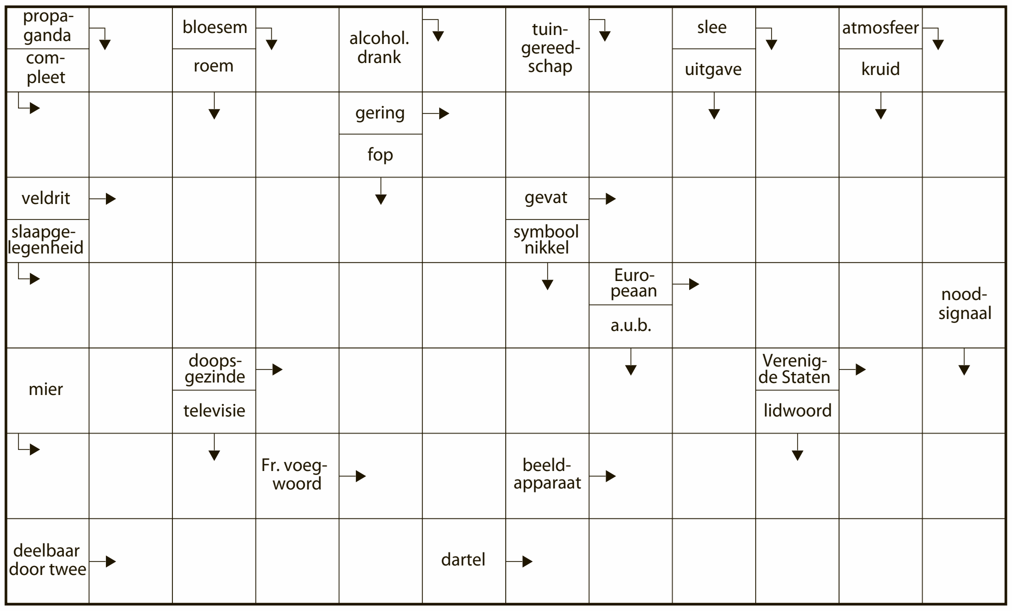

CRYPTOGRAM

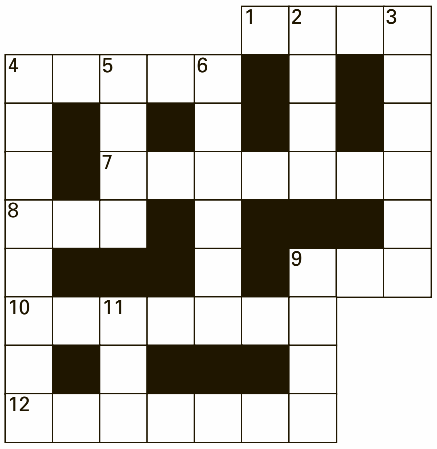

HORIZONTAAL:
1. Bijbelse figuur die de A–bom tot ontwikkeling bracht (4); **4.** Het valt zwaar tegen voor de das (5); **7.** Feestelijke binnenkomst waarbij men niet uit de wind blijft (7); **8.** Betaalplaats van speelgoed (3); **9.** Zijn vorken zonder meer net? (3); **10.** Zo aanleggen met de kardinaal dat hij gaat zeuren (7); **12.** Deel van de grond uit nalatenschap (7).

VERTICAAL:
2. Deze landen hebben niets met een voetbalclub (1,1,1,1); **3.** Dat vaartuig verliest z'n scherpte (6); **4.** Ironische reclameboodschap (8); **5.** Wordt 'r een vogel verwisseld? (4); **6.** De golfstok van een vogel (6); **9.** Die begroeting kan tot een breuk leiden (4); **11.** Gek in slaap (3).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

S	R	E	M	A	H	S	D	I	M	S	L	N
U	D	E	J	S	E	M	K	A	Z	A	E	R
O	O	I	N	I	V	I	U	D	V	N	E	L
K	K	V	E	N	T	E	R	R	I	L	A	D
L	E	A	E	H	B	E	E	E	E	A	I	I
E	I	I	R	R	S	V	S	P	P	E	N	U
Z	Z	D	O	S	D	T	S	N	H	K	E	B
U	N	E	U	T	E	R	U	K	W	I	R	S
E	A	M	O	O	R	E	IJ	E	E	U	U	R
R	M	G	R	E	T	L	P	V	R	L	D	A
T	A	T	P	S	R	R	S	W	E	P	R	A
F	E	E	R	E	E	A	N	R	U	N	O	J
R	I	E	G	V	T	F	A	K	O	N	B	A
P	I	R	L	L	N	E	R	A	V	H	E	N
N	U	I	E	E	J	S	I	U	L	P	C	Z
B	Z	D	D	E	O	G	A	S	S	A	M	S

Borduren
Burgerlijkheid
Delta
Duivin
Fagot
Kaft
Luik
Manziek
Massagoed
Media
Najaarsbui
Nier
Overdrijven
Pieper
Pluisje
Preutsheid
Retro
Schors
Seinen
Smidshamer
Speler
Steunpaal
Treuzelkous
Varen
Venter
Verval
Zakmesje
Zenuwpees
Zilver

© Puzzelland/140524

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

9	2	6	4	8	7	3	1	5
3	7	5	9	2	1	6	4	8
4	8	1	6	3	5	7	9	2
5	9	3	8	6	2	1	7	4
6	4	8	7	1	9	2	5	3
7	1	2	3	5	4	9	8	6
2	5	4	1	9	6	8	3	7
8	6	9	5	7	3	4	2	1
1	3	7	2	4	8	5	6	9

Heavy

5	2	7	4	8	6	9	3	1
4	3	8	9	1	5	6	2	7
6	9	1	7	3	2	4	8	5
9	8	6	2	7	3	1	5	4
3	5	2	6	4	1	7	9	8
7	1	4	5	9	8	3	6	2
1	6	9	8	2	7	5	4	3
2	4	3	1	5	9	8	7	6
8	7	5	3	6	4	2	1	9

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Blos; 4. baker; 7. ereprijs; 8. lijn; 9. sam; 10. gemerkt; 12. naturel.
Verticaal: 2. Leer; 3. samsam; 4. bevlogen; 5. koen; 6. roeier; 9. stal; 11. mot.
Woordzoeker:
VRIJDAG

Zweedse puzzel

■	D	■	C	■	O	■	W	■	D	■	O
P	O	L	O	■	K	L	O	K	R	O	K
■	C	O	R	P	S	■	K	W	A	N	T
M	E	S	S	I	A	S	■	A	F	D	■
■	N	■	O	N	A	G	E	R	■	I	O
H	T	L	■	D	L	■	S	T	I	E	R
■	E	L	I	A	■	S	T	O	E	P	A

Prijspuzzel

H	■	A	F	V	A	L	■	B	R	A	A	K	■	S
A	R	A	B	I	E	■	P	■	G	A	R	A	N	T
L	E	L	I	E	■	A	I	S	■	S	A	L	I	E
F	U	T	■	R	A	P	P	O	R	T	■	I	E	P
■	S	■	G	E	N	E	A	L	O	O	G	■	R	■
Z	■	Z	A	N	I	K	■	I	G	R	E	C	■	T
E	P	O	S	■	M	O	E	D	E	■	L	A	A	R
E	L	I	■	W	O	O	N	E	R	F	■	R	A	I
G	O	E	N	I	■	L	E	E	■	R	E	T	R	O
O	■	T	A	E	L	■	R	■	S	I	N	E	■	O
D	I	S	P	L	A	Y	■	M	I	S	T	R	A	L

Sexy dansen

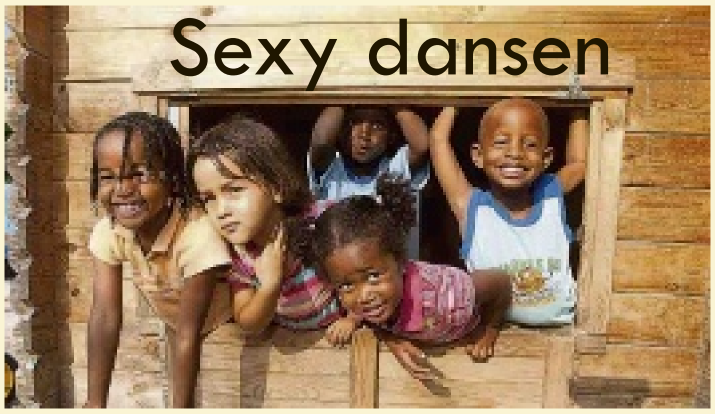

De meeste kinderen zijn gek op dansen en het is goed voor ze. Het is gezond, het stimuleert de ontwikkeling van hun fijne and grove motoriek, het is een sociale activiteit waarbij je kinderen stimuleert om samen plezier te hebben en het biedt de mogelijkheid om te ontspannen en stress te verminderen.

Tekst: **Bertine Vermeer**

Maar hoe zit het met sexy dansen? Meisjes kopiëren volwassenen en een kont-schuddend peutertje kan er nog grappig en aandoenlijk uitzien, maar wat als ze ouder worden en het er allemaal wat minder onschuldig uit gaat zien?

Als ouder heb je de taak om je kind normen en waarden bij te brengen en om duidelijke grenzen aan te geven ten behoeve van hun eigen veiligheid en welzijn. Zo kan je je dochter bijvoorbeeld zeggen dat billenshake ongepast is en niet mag, maar zolang ze iedereen om zich heen en op tv zo ziet dansen, is de kans groot dat het in het geheim toch gewoon doorgaat. Je dochter begrijpt immers niet waarom het verkeerd is. Meisjes willen vaak sexy dansen om aandacht te krijgen en cool te worden gevonden. De link met seksualiteit wordt vaak nog helemaal niet gelegd. Het is goed om als ouder je dochter hier wel bewust van te maken.

Bijvoorbeeld als volgt:
"Wat denk je dat jongens denken als ze je zo zien dansen?"
"Dat meisje is heel cool!"
"Misschien wel, maar waarschijnlijk denken ze ook dat je ze uitnodigt om tegen je aan te dansen (of bij puberende meisjes: "... om seks met je te hebben."). Wil je dat? Vind jij dat je toe bent aan seks?"
Grote kans dat je dochter verbaasd reageert met: "Nee, bah, natuurlijk niet!" Hiermee heb je eigenlijk al genoeg gezegd.
Daarnaast kan je je dochter uitleggen dat ze veel meer moois te bieden heeft dan een mooi lijf. "Natuurlijk is het fijn om aandacht te krijgen, maar je bent veel meer dan alleen je lichaam. Je bent leuk, lief, grappig, slim, ... Alleen als je zo danst trek je vooral de aandacht van jongens die alleen seks zoeken en denken dat ze dat gemakkelijk bij jou kunnen krijgen."
Het is moeilijk om vast te stellen wat de grens is tussen wel of niet sexy dansen. Maar het gaat ook meer om de bewustwording van een eventuele reactie en de intentie waarmee wordt gedanst. Doet het meisje het voor zichzelf, omdat ze van het dansen geniet, of doet ze het om aandacht te krijgen en cool gevonden te worden?
In het eerste geval kan je je kind hierbij tegemoet te komen, met bijvoorbeeld jazzballet of street dancelles.

Tuma mi Man

Tuma mi Man is een kinderdagverblijf, dat behalve reguliere opvang ook sociale opvang biedt aan minderbedeelde kinderen uit de achterstandswijken in de omgeving Parera. Voor meer informatie over Tuma mi Man kunt u contact via: info@tumamiman.com / +5999 4659200, of Facebook: www.facebook.com/FundashonTumaMiMan

Ir. Bertine Vermeer is office-manager en innovatie-deskundige bij Tuma mi Man.

Huntu Kòrsou.

Helpende handen overzee (4)

Het is alweer bijna twee jaar geleden dat Oasis Game op Curaçao werd geïntroduceerd in de wijk Otrobanda. Oasis Game is een spelmethode met als doel bewoners in een wijk actief te betrekken bij de ontwikkeling van hun wijk.

Tekst: **Shakti-Aroena Lakhi**

Samen met Sentro di Bario, Federashon Otrobanda en Nederlandse organisaties is dit project tot stand gekomen. Eén van die Nederlandse organisaties die inhoudelijk ondersteuning heeft gegeven, was Elos Nederland.
Elos is van oorsprong een Braziliaanse organisatie met als doel het empoweren van samenlevingen wereldwijd. Dit doen zij middels de methode Oasis Game die door een groep architecten en planologen van eveneens Braziliaanse komaf is bedacht. In 2010 is Oasis Game naar Nederland gehaald en het begon als Platform Oasis Holland dat in verschillende wijken dit spel met succes heeft toegepast. Plekken als Nieuw-Crooswijk in Rotterdan, De Kleine Wereld in Amterdam-Noord, Bloemkorf te Zaandam en De Thij in Oldenzaal. Vanaf 2011 is dit platform actief als Stichting Elos Nederland.
In mei 2012 werd het eerste Oasis Game-project geïnitieerd in Otrobanda. Met hulp van Stichting Doen, het 9e European Development Fund en in samenwerking met lokale partners is dit mogelijk gemaakt. Eén van de eerste stappen binnen het initiatief was dat de bewoners uit Otrobanda en omgeving en de medewerkers van Federashon Otrobanda gezamenlijk aan de slag gingen met wat zij voor hun wijk wensten. Tijdens de 'Dromenavond' is er uit al deze 'wensen' een droom ontwikkeld. Deze droom ging over het opknappen van de plek Kura di Shon Fil, zodat alle bewoners van jong tot oud op deze plek elkaar weer zouden kunnen ontmoeten. Een centrale ontmoetingsplek zoals dat vroeger geweest was. Vóór de Oasis Game lag deze plek erbij als een ongebruikt voetbalveld waar veel aan gedaan moest worden, zoals het omheinen, het opknappen van de tribune, het maken van een zithoek voor jong en oud en een speelplek voor kinderen.
Behalve een prachtige en gezellige plek achter 'Kranshi' heeft het Oasis Game-pilotproject ook bijgedragen aan de ontwikkeling van andere plekken op Curaçao, zoals Nieuw Nederland en Klein Santa Martha. Op al deze plaatsen is deze methode in samenwerking met Elos Nederland succesvol toegepast. Het enthousiasme hierover was zo groot dat zelfs Bonaire in Nort di Saliña in september 2012 aan de slag is gegaan. Niet zo verwonderlijk want de ambiance was feestelijk en één en al saamhorigheid.

Ik hoef u niet nog meer te vertellen om u te laten zien dat Elos Nederland vanuit haar standplaats aan de andere zijde van de oceaan haar bijdrage levert aan een 'better quality of life' op Curaçao. Door haar kennis te delen en krachten te bundelen met die van lokale experts heeft zij laten zien dat haar hulp van onschatbare waarde is voor een duurzame ontwikkeling van ons eiland. En waarom? Omdat zij over de hele wereld mooiere plekken wil maken, door 'simpelweg' anderen te inspireren om dit samen te creëren.

Meer informatie: www.elosnederland.nl

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Nieuwe belastingwet OZB

Curaçao heeft sinds 2014 een nieuwe belastingwet op grond en huizen. Belastingheffing bij eigenaren van gronden vindt aan het begin van elk jaar plaats en als belastingplichtige wordt beschouwd 'degene die volgens de kadastrale registratie per 1 januari van het kalenderjaar het genot van een onroerende zaak krachtens eigendom, bezit of beperkt recht heeft'. Dit klinkt heel ingewikkeld, maar het komt hier op neer: iedereen die volgens het Kadaster eigenaar is van een perceel grond met daarop al of niet een huis moet daarover belasting betalen.

Tekst: **Judice Ledeboer**

Nieuw is dat er ook onroerende zaakbelasting moet worden betaald over de waarde van een huis/gebouw op huurgrond, welke grond eigendom is van Curaçao. Belastingplichtige is de huurder van de grond.
Per 1 januari 2014 is er een nieuwe wet in werking getreden, te weten de Landsverordening Onroerende Zaak Belasting 2014 (OZB). Deze nieuwe wet is er gekomen, omdat de oude wet, bekend als de Grondbelastingverordening 1908, sterk verouderd was en niet meer in overeenstemming was met de praktijk. Deze Landsverordening uit 1908 moest worden aangepast aan de staatkundige herstructurering per 10 oktober 2010. Met deze wet kan bovendien de financiële positie van het Land worden verbeterd door invoering van een progressief belastingtarief. Dit betekent dat hoe hoger de waarde van grond en/of pand, hoe hoger het percentage waarover OZB berekend kan worden.

De verandering van de naam is, omdat de naam 'grondbelasting' het object van de belastingheffing niet duidelijk weergaf. Niet alleen grond, maar ook andere onroerende zaken, zoals erfpacht, recht van opstal en vruchtgebruik, worden in de nieuwe wet in de belastingheffing betrokken, tenzij een vrijstelling van toepassing is. Vandaar dat er gekozen is voor de naam: Onroerende Zaak Belasting. De Landsverordening werd officieel op 16 mei 2013, nadat de Raad van Advies was gehoord, door de Staten aangenomen. De Landsverordening is op 1 januari 2014 in werking getreden.

De Ñapa wil haar lezers graag informeren over deze nieuwe wet, zodat iedereen die denkt dat hij te maken krijgt met de OZB weet waar hij aan toe is. De eerste aanslagen zullen, naar ik heb begrepen, in de tweede helft van dit jaar verstuurd worden. Dit zullen voorlopige aanslagen zijn, omdat op dit moment de waarde van de grond/huis nog niet door de fiscus is bepaald. Na waardebepaling van grond en/of opstallen zal daarna nog een definitieve aanslag volgen.
Een huis dat verhuurd is, wordt belast bij de verhuurder-eigenaar.
De OZB wordt niet geheven op onroerende zaken die eigendom zijn van Curaçao of van de Staat der Nederlanden, die uitsluitend gebruikt worden voor de openbare dienst. Ook gebouwen en gronden, die gebruikt worden als kerk, begraafplaats en crematorium, alsmede scholen en gebouwen, die gebruikt worden 'tot genezing of verpleging van zieken of gebrekkigen' vallen niet onder de OZB. Voorts zijn vrij van OZB onder meer sportterreinen, gebouwen met sportfaciliteiten, agrarische gronden en natuurterreinen, die opengesteld zijn voor het publiek. Meer hierover is te lezen in artikel 4 in Hoofdstuk II van de OZB: Voorwerp van belasting.
Voor het opleggen van de aanslag zal de waarde van de onroerende zaak moeten worden vastgesteld. De waardebepaling geschiedt over de volle eigendom, dat wil zeggen is een pand verhuurd dan wordt de hoogte van de belasting vastgesteld over de leegwaarde en niet over de verhuurde waarde. Deze waardebepaling dient volgens de wet eens in de vijf jaar plaats te vinden, beginnende 1 januari 2014. Deze waarde geldt dan voor vijf jaar. Het bedrag van de belastingaanslag zal dan vijf jaar hetzelfde zijn. De waarde dient te worden vastgesteld door deskundige taxateurs, die door de belastingdienst worden aangewezen. De waarde van een huis op huurgrond, welke grond eigendom is van Curaçao, wordt bepaald zonder rekening te houden met de waarde van de grond waarop het huis staat.
Als uitgangspunt voor de waardebepaling van een perceel grond en/of een huis geldt de marktwaarde. Is het bepalen van de marktwaarde niet mogelijk dan moet de waarde worden bepaald door 'een methode van kapitalisatie van de bruto huur dan wel door middel van een discounted-cash-flow-methode'. Maar als deze waarde lager is dan de vervangingswaarde, dan moet de vervangingswaarde worden aangehouden.
De Landsverordening geeft ook nog als mogelijkheid dat de waarde wordt bepaald door 'systematische vergelijking'. Deze mogelijkheid kan alleen worden toegepast als huizen geheel aan elkaar gelijk zijn.

Naar panden met een cultuurhistorische betekenis en monumenten, die op grond van de Monumenteneilandsverordening Curaçao beschermd zijn, wordt gekeken naar de 'benuttingswaarde'. In de wet is niet duidelijk wat onder al die begrippen moet worden verstaan.

De Inspecteur stelt de aanslag vast. Indien een persoon meerdere onroerende zaken heeft, kan de Inspecteur deze in één aanslagbiljet verenigen. Aanslagen, die minder dan Naf 100,- zijn, worden niet opgelegd. Iedereen kan een bezwaarschrift tegen de aanslag indienen, maar dat is alleen mogelijk tegen de waardevaststelling in het eerste jaar van het vijfjarig tijdvak, dat reeds eerder genoemd werd. Iedereen die een voorlopige aanslag ontvangt, wordt verplicht deze binnen de gestelde termijn te voldoen en als de waarde van grond en/of opstal na waardevaststelling meer of minder is, volgt er een navordering of een teruggave.
Indien een onroerende zaak bij het Kadaster op meerdere namen staat, kan de Inspecteur de aanslag aan een van hen opleggen. Deze persoon is dan verantwoordelijk voor de betaling.
Als een aanslag op naam van meerdere personen wordt opgelegd, is elke persoon hoofdelijk (100 procent) aansprakelijk.
De Inspectie geeft, naar de Ñapa heeft vernomen, ook de mogelijkheid om al bezwaar te maken als de eigenaar de waardevaststelling van de grond en/of opstal heeft ontvangen van de taxateur. Dan wordt er in overleg met de taxateur grondiger gekeken naar de waarde. De taxateur gaat dan bijvoorbeeld in de huizen kijken om een beter beeld te krijgen van de waarde van de grond en/of opstal. Daarna wordt eerst de definitieve waarde vastgesteld, waarover OZB geheven gaat worden.
Indien een huis in de loop van die vijfjaartermijn wordt verbeterd of ernstig in verval raakt, kan de Inspecteur de aanslag voor de vervolgjaren aanpassen. Dit kan echter alleen als de wijziging van het pand meer dan 5 procent van de vastgestelde waarde is en minimaal Naf. 25.000,- bedraagt.

Het tarief wordt bepaald volgens onderstaande tabel.

Waarde onroerende zaak	Tarief
Tot NAf 350.000	0,4%
Van NAf 350.000 tot NAf 750.000	0,5%
Van NAf 750.000	0,6%

Rekenvoorbeeld:
- Rekenvoorbeeld:
- NAf 100.000 x 0,4% = NAf 400
- NAf 400.000 x 0,5% = NAf 2.000
- NAf 750.000 x 0,6% = NAf 4.500

Master Class 'CSR... Do you care'?

'Een duurzame wereld als we eerlijk en ethisch met elkaar omgaan'

De JCI is een wereldwijde federatie voor jonge leiders en ondernemers, en heeft op Curaçao vier clubs. Het doel van de JCI is om de leden te ondersteunen in hun persoonlijke ontwikkeling. Dit doen zij door de leden allerlei functies te laten bekleden in projecten, waarbij zij functie-ervaring opdoen. Voor de zesde keer organiseert JCI een Master Class en dit jaar is dat de Master Class 'CSR… Do you care'?

JCI IOBA Curaçao, één van de vier JCI-clubs organiseert deze Master Class waar de volgende trainers uit binnen- en buitenland aanwezig zullen zijn: Patrick Knight, advocaat burgerlijke rechtszaken uit Amerika, Okama Epke-Brook, werkte bij de Verenigde Naties en is thans adviseur van de regering van St. Maarten en dr. Ralf Wieriks, Director en hoofd vaktechniek assurance bij PwC Dutch Caribbean. Hij promoveerde vorig jaar aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam en deed onderzoek naar de mogelijkheden van controle op de betrouwbaarheid van MVO-verslagen (MVO = Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen). Eén van de conclusies in zijn proefschrift was dat er meer interactie moet zijn tussen de maatschappij en het management van ondernemingen.

De Master Class die op 10 en 11 juni aanstaande plaatsvindt gaat dan ook vooral over deze interactie en het belang van bewustzijn en ontwikkeling op het gebied van duurzaam denken, handelen en produceren, Corporate Social Responsibility (CSR). Wieriks: "Duurzaamheid is de hele drijfveer achter Corporate Social Responsibility. De wereld kan pas duurzaam zijn als we weer eerlijk en ethisch omgaan met elkaar, met de bronnen die we hebben, en dat we daar transparant over zijn."

De laatste jaren is er volgens Wieriks een toenemende aandacht voor CSR. Ondernemingen worden niet alleen maar afgerekend op hun financiële prestaties, maar mensen kijken steeds meer naar hoe de onderneming zaken doet en waar en hoe de productie plaatsvindt. Mensen letten er meer op of producten gemaakt zijn door bedrijven die 'maatschappelijk verantwoord ondernemen', dus die produceren waar bijvoorbeeld geen kinderarbeid bij wordt ingezet en die geen milieuverontreiniging veroorzaken.

CSR is belangrijk voor het zakendoen vandaag de dag. Wieriks legt dat als volgt uit: "Dat is een ontwikkeling die de afgelopen 40 jaar al bezig is. Er werd vroeger gezegd: winst maken is het allerbelangrijkste, maar er kwamen milieurampen en er was weinig respect voor de werknemers door uitbuiting en kinderarbeid. Actiegroepen begonnen zich tegen wantoestanden te verzetten en steeds meer mensen accepteerden bepaald gedrag van ondernemingen niet meer en besloten dat ze producten daarvan niet meer wilden hebben. Mensen willen nu vaker weten wat er in producten zit, en hoe deze gemaakt zijn. De consument is mondiger geworden en maakt bewuster keuzes. Bedrijven worden gedwongen transparanter te zijn. Ze moeten laten weten waar ze mee bezig zijn."

CSR heeft alles te maken met bewustzijn en volgens Wieriks is er op Curaçao nog veel te winnen op dit gebied, zowel bij bedrijven als bij de overheid en non profit-organisaties. "Zij moeten zich ervan bewust zijn dat ze een bepaalde rol hebben in de maatschappij. Als je ondernemer bent heb je automatisch ook stakeholders. Als consument koop je bijvoorbeeld producten en diensten. Je wilt ook weten of de organisaties daar behoorlijk mee omgaan. Zeker op Curaçao ben je niet altijd vrijwillig belanghebbende. Je woont bijvoorbeeld in de buurt van de Isla en die stinkt. Dan ben je onvrijwillig belanghebbende bij die organisatie. En met 'belanghebben' wil ik zeggen: je hebt er belang bij dat als er iets fout gaat je daar op zijn minst voor gecompenseerd wordt", aldus Wieriks. "We hebben bewustwording nodig op twee gebieden: mensen en organisaties moeten het recht hebben om voor zichzelf op te kunnen komen en organisaties moeten benadrukken dat ze een verantwoordelijkheid hebben in de maatschappij. Men kan het niet meer maken dat men geen verantwoordelijkheid meer neemt als onderneming en dat de consument zegt: jullie nemen je verantwoordelijkheid niet, je buit mensen uit, ik koop niets meer van jou."

Dat Corporate Social Responsibility zijn vruchten afwerpt hebben organisaties wereldwijd al bewezen. Organisaties zijn bang voor imagoschade en gaan uiteindelijk overstag en kiezen voor meer verantwoord ondernemen.

Wieriks: "Als je het goed doet als onderneming kiezen mensen voor je. Je moet als consument wel kritisch blijven. Is het echt integer CSR-gedrag of aan de buitenkant een beetje mooi weer spelen en de consument voor de gek houden. Ik vind dat ondernemers er veel sluwer mee bezig zijn dan de mensen in de samenleving zich vaak realiseren. Laat je niet misleiden door bedrijven die allemaal leuke lieve dingen doen. Dit compenseert niet voor een heel jaar lang mensen uitbuiten en lucht vervuilen."

Ralph Wieriks: "Duurzaamheid is de hele drijfveer achter Corporate Social Responsibility."

Op Curaçao is nog een lange weg te gaan. Deze Master Class 'CSR… Do you care?' draagt bij aan een stuk bewustwording bij zowel ondernemend Curaçao als consumenten, de overheid en andere organisaties. Tijdens de Master Class wordt uitgebreid ingegaan op verantwoordelijkheden, het gevoel ervoor en de ontwikkeling daarvan. Er wordt vooral gesproken over hoe het kan worden geïntegreerd in bedrijfsprocessen, hoe het kan worden gemeten en gemonitord, waarbij ook kritische prestatie-indicatoren moeten worden vastgesteld. Wieriks: "Het is niet dat je je pas netjes gaat gedragen als de code in de boeken staat. Het gaat om meer invulling geven aan echte reële verantwoordelijkheden binnen de maatschappij."

Zie het kader voor data, locatie, tijden en prijzen en de wijze van aanmelding voor deze Master Class.

Het AMIDOS-gebouw.

Master Class CSR... Do you care?

Data: 10 en 11 juni 2014
Locatie: AMIDOS gebouw, naast het Amicorp gebouw, Pareraweg 45
Kosten: 1 Dag $399,- & 2 Dagen $599,- (inclusief trainingsmateriaal & booklet, hand outs, lunch gedurende beide dagen, 2 koffiepauzes en hapjes, happy hour inclusief drank en hapje)
Mail: masterclass@jciioba.com
Contactpersonen: Richney Philipa: 526-0625, Faisa Saab: 510-6704, Dupal Persaud: 564-5155

Niet werken maakt dom

Mens & Werk

Het niet gebruiken van de hersens, kennis en vaardigheden die men heeft omdat men een tijd niet gewerkt heeft zorgen ervoor dat dat menselijk kapitaal dat iemand heeft in snel tempo veroudert. De uitdrukking 'if you don't use it, you lose it', zegt dan ook alles.

Tekst: **Judice Ledeboer**

Het menselijk kapitaal van werknemers is van grote waarde. Onder menselijk kapitaal verstaat men het menselijk vermogen, zoals de vaardigheden en de competenties die iemand heeft waardoor hij zijn werk goed kan uitvoeren. Het menselijk kapitaal kan verouderen als bepaalde vaardigheden onvoldoende gebruikt worden en daardoor deels verloren gaan. Ook de snelle ontwikkelingen in de technologie en organisatorische innovaties die nieuwe eisen stellen aan de kennis en vaardigheden van werknemers zorgen ervoor dat kennis en vaardigheden bij werknemers verouderen.

Het is interessant om eens te kijken wat werkloosheid of niet werken met de mensen doet. In 2011 deden Didier Fouarge (onderzoeker bij de Universiteit Maastricht) en Andries de Grip (hoofd van het Research Centre for Education and the Labour Market (ROA) en hoogleraar Economie aan de Faculteit Economie en Bedrijfskunde, Universiteit Maastricht) hier onderzoek naar en kwamen met een rapport met de titel: 'Depreciatie van menselijk kapitaal'. Een aantal onderzoeksvragen was: In welke mate daalt het menselijk kapitaal in waarde in perioden van werkloosheid? Hoe behouden mensen hun kennis en verworven vaardigheden? Wat moeten de mensen die werkloos zijn doen om hun waarde niet te verliezen? Duidelijk werd dat de negatieve gevolgen van werkloosheid voor ouderen sterker zijn dan voor jongeren. Er zijn echter in iedere leeftijdsklasse mensen die niet werken en er zijn bij vrijwel iedereen die langdurig werkloos is negatieve gevolgen. Echter, niet iedereen is gedwongen werkloos. Sommigen kiezen er bewust voor om een tijdje niet te werken omdat ze thuis willen blijven om voor hun kinderen te zorgen of ze nemen vrijwillig een jaartje 'vrij'. Er zijn mensen die wel willen werken maar geen baan kunnen vinden. Die zijn gedwongen werkloos. Zij gaan op een gegeven moment last krijgen van het minder gebruiken van hun hersenen. Niet werken is van grote invloed op het verouderen van de hersens en de hersens worden ook lui. Niets doen kan zelfs tot gezondheidsproblemen leiden. Lanterfanten en nooit écht intensief in beweging zijn, staat wereldwijd op nummer vier van de meest voorkomende doodsoorzaken. Door niets te doen is er ook nog eens een verhoogde kans op dementie en wordt men letterlijk dommer.

Mensen die niet werken moeten er dus voor zorgen dat ze in beweging blijven, mentaal en fysiek. Een gezonde levensstijl hoort daarbij. 'Mens sana in corpora sano'. Dit is Latijn voor een gezonde geest in een gezond lichaam. Hiermee wordt gezegd dat het brein kan groeien in een gezond lichaam en mensen die niet werken en niet de dagelijkse verplichting hebben om iedere dag als werknemer werk te verrichten zullen zelf een manier moeten vinden om de hersens in beweging te houden. Men kan ervoor kiezen om een opleiding of cursus te gaan volgen en om boeken te gaan lezen. Er zijn op het eiland diverse boekwinkels die interessante boeken te koop hebben en men kan er ook boeken bestellen. En in de bibliotheek zijn boeken voor alle leeftijden te leen. Het gaat erom dat de hersens prikkels krijgen en in beweging blijven. En natuurlijk biedt het internet enorm veel mogelijkheden om op onderzoek uit te gaan naar allerlei informatie waarin men geïnteresseerd is. Er op uitgaan is ook goed om prikkels te krijgen. Er is ook heel veel te doen op het gebied van vrijwilligerswerk, zoals helpen in een bejaardenhuis of op scholen, waar altijd extra hulp nodig is. Of men kan zich actief gaan inzetten bij een sportvereniging. Thuis zitten en niets doen maakt moe en dom en dan is de kans om ooit weer aan de slag te komen nog moeilijker. De kennis en vaardigheden die men eerder heeft verworven nemen namelijk door niets te doen af. Deze slijtageslag vindt ook plaats bij werkenden die lange tijd een functie vervullen waarin ze continu hetzelfde werk doen. Prof. Carlo Cipolla (1922-2000) van de Universiteit van Berkeley, bekend om zijn onderzoeken naar domheid, ging zelfs verder. Hij zei: 'Sommige mensen zijn gewoon dom en anderen niet!' Hij beweert dat los van geloof, ras, cultuur en opleiding en waar ook ter wereld er altijd een bepaald percentage domme mensen is. Volgens hem is er sprake van een natuurlijke verdeling, net als de hoeveelheid jongens en meisjes die geboren wordt ook altijd gelijk blijft. Dus ook in kringen van managers, professoren, studenten en politici, altijd en overal kan je domme mensen tegenkomen, beweert hij. Volgens hem wordt het aantal domkoppen op de wereld onderschat. De kans dat iemand dom doet staat echter geheel los van andere kenmerken van een persoon. De professor waarschuwt zelfs voor domme mensen, want domme mensen kunnen schade aanrichten en zijn soms zelfs gevaarlijk! Ze verliezen zichzelf dikwijls omdat ze door hun handelen en de beslissingen die ze nemen anderen verlies laten leiden zonder er zelf beter van te worden. Een probleem is dat niet-domme mensen de schade die domme mensen aanrichten onderschatten. Eigenlijk is dom zijn helemaal niet erg, als je maar andere kwaliteiten als mens hebt en die ook laat zien. Maar mensen die de kans hebben gehad om te leren en die die kennis niet goed bijhouden doen zichzelf te kort, want nogmaals: 'if you don't use it, you lose it'.

De rekening voor nooit verleende diensten

Marketing

Van elke belastinggulden die u en ik betalen, gaat er zo'n 45 cent naar de post loonkosten. Dat valt te lezen in het jaarverslag over 2012 van de Centrale Bank van Curaçao en St. Maarten. Dat zijn - voor de goede orde - ambtenaren-loonkosten, een totaal bedrag dat in 2012 op Curaçao uitkwam op zo'n 737 miljoen gulden. Als we dat bedrag delen op 3725 ambtenaren, dan kost zo iemand dus gemiddeld 198.000 gulden per jaar.

Tekst: **Marcel Truyens**

Onduidelijk is of men het heeft over de loonsom of totale loonsom inclusief overhead-kosten zoals huisvesting en kantoorkosten. Als we nog wat getallen op elkaar delen dan blijkt dat we per inwoner jaarlijks zo'n 4900 gulden betalen aan ambtenarensalarissen, of als we de kosten delen op het aantal mensen dat werkt, mensen dus die een inkomen verdienen en dat waren er in 2012 circa 62.000, dan ging er gemiddeld zo'n 12.000 gulden naar het salaris van de een of andere ambtenaar. Da's een stuk of drie maandsalarissen van de gemiddelde mens. Da's dus 25 procent van een gemiddeld jaarinkomen. Nou weet ik niet hoe het u vergaat, maar ik heb zelden het gevoel daar iets voor terug te krijgen.

Ambtenaren zijn over het algemeen dienstverleners, en nu niet in de lach schieten, ik bedoel te zeggen dat ze door de bank genomen diensten en geen goederen leveren. De goederen en investeringen die onze overheid ons levert, worden als het goed is betaald uit die andere 55 cent per betaalde belastinggulden. Men zorgt voor uw veiligheid, blust branden, stempelt, plakt zegels, let op de gevangenen, int belasting, onderwijst, berecht, controleert de grens en van die dingen meer.

Ambtenaren hebben het altijd druk, hebben het altijd slecht en altijd moeilijk en hebben op de een of andere manier allerlei rechten die de gemiddelde mens niet heeft. Rechten die ze in staat stellen om niet mee te bezuinigen of om mee te betalen. Terwijl u en ik worden geconfronteerd met de ene na de andere belastingverhoging, heffing, verplichte verzekering of uitholling van hetgeen ons ooit beloofd is, gaan ambtenaren er eens goed voor zitten en weigeren simpelweg mee te werken. Terwijl u en ik het getal onder aan het loonstrookje - de maandelijkse belediging op zijn Amsterdams - lager zien worden, delibereren, debatteren en debiteren onze ambtenaren er - bij voorkeur tijdens werktijd - lustig op los. Men ontwikkelt strategische en tactische plannen om de onderhandelingen zo veel als mogelijk, uiterst opzichtig en ongegeneerd te frustreren. Men zet de bonden in op zo'n manier dat niemand het meer met elkaar eens kan worden en dreigt desnoods met stakingen, werkonderbrekingen of de beroemde vergaderingen tijdens werktijd.

We hebben te maken met twee zaken: de omvang van het ambtenarenapparaat en de kosten daarvan. De omvang is voor een belangrijk deel te danken aan onze eigen marktvraag. Willen we een groter gevoel van veiligheid, dan stemmen we op de politikezen die dat in hun programma hebben staan. Dus komen er meer agenten op straat en dat kost geld. Hetzelfde geldt voor meer vuilniswagens of meer wegen. Ten tweede is er een groot aantal overheidstaken dat helemaal niet per se door de overheid uitgevoerd hoeft te worden. Zo zou de overheid zich moeten terugtrekken uit alle sectoren waar de vrije markt haar werk beter en goedkoper kan doen onder druk van concurrentie. Denk bijvoorbeeld aan de dienstverlening in de haven. Waarom heeft CPS het monopolie op het lossen van containerschepen? Ten derde is de overheid een hele veilige werkgever. Ambtenaren zijn de uitvoerders van beleid dat door de politiek wordt ontwikkeld. Politici hebben een relatief kort leven en zien hun beleid zelden nog tijdens hun ambtsperiode tot ontwikkeling komen. Ambtenaren worden daarom ook zelden afgerekend op het behalen van doelstellingen. Rustig blijven zitten en wachten op de nieuwe minister is veelal het devies.

En tenslotte dan de wet van Parkinson: Een manager (ambtenaar) wil, in plaats van meer rivalen, meer ondergeschikten en een manager creëert werk. Hierdoor ontstaat het effect van hoe meer mensen, hoe meer werk. Meer en langer zinloos vergaderen, meer procedures, meer papier... Parkinson nam waar dat het aantal mensen in een bureaucratie, onafhankelijk van het werkaanbod, met 5 à 7 procent per jaar toeneemt zonder dat hiervoor een logische verklaring te vinden was. Hierdoor ontstaat het effect dat ik wel eens noem: 'Door gebrek aan gewicht tot oneindige hoogte gestegen'. Mensen die niet op grond van hun competenties op een positie zitten, maar door stuwing van onderaf en in een cultuur die wars is van het afrekenen op het behalen van doelstellingen leidt dit tot een uiterst complex, omvangrijk, kostbaar en vooral niet functionerend overheidsapparaat. Dat frustreert. Niet alleen de burger en het bedrijfsleven maar geloof me of niet, ook de ambtenaar zelf. Politiek heen en weer gezwaai, incompetentie van leidinggevenden, zinloze activiteiten en procedures leiden tot een algeheel gevoel van het druk hebben, nooit met iets klaar zijn, het moeilijk hebben en het zal mijn tijd wel duren. En dan wil je ook nog aan mijn inkomen gaan sleutelen?

Curaçao staat niet alleen, vrijwel overal ter wereld hebben landen met dit probleem te maken. In onze kleine gemeenschap, met onze kleine en fragiele economie beginnen de kosten en het beroerd functioneren van ons ambtenarenapparaat echter hun tol te eisen. Zichtbaarder dan in welke sector dan ook, heeft de overheid niet geïnnoveerd - in zowel kostenbeheersing als performance - en blijkt een kleine, kostbare ambtenarenelite eerder het zand dan de olie in de motor die ons land tot ontwikkeling moet laten komen.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com
W | www.stradius.com

De dienende overheid (5)

Islelly Pikerie verricht een promotieonderzoek naar het effect van drie specifieke beleidsinterventies op het gebied van Good Governance en naar de vraag of Good Governance wel in te passen is in de Curaçaose cultuur. In een serie van enkele artikelen belicht ze verschillende aspecten van Good Governance. Vandaag de dienende overheid (deel 5).

Tekst: **Islelly Pikerie**

Het vorige artikel sloot ik af met de conclusie dat Scheltema de meeste overeenkomsten vertoont met Kelsen (zijn rechtspositivisme) en Stahl (zijn formalisme), Van der Hoeven meer met Bentham (zijn rechtsrealisme en nadruk op de maatschappelijke orde) en Von Gneist (zijn nadruk op de vrijheid en de gemeenschap) en Burkens meer met Radbruch (vooral zijn natuurrechtelijke nadruk op de gerechtigheid) en Heller (nadruk op de dialectiek tussen vrijheid en gelijkheid). Het wachten is dus nog op de Nederlandse Selznick en de Nederlandse Habermas.
Wel zijn in het werk van Witteveen elementen van de benaderingen van Selznick en Habermas te herkennen. Bij Witteveen hebben wetten een symboolwerking. Wetten bevatten open normen die een nadere interpretatie nodig hebben van de wetsgebruikers. De open normen van de wet moeten in steeds nieuwe omstandigheden inhoud krijgen. Dat gebeurt via een discussie over die normen in een interpretatiegemeenschap. De legitimiteit van wetgeving komt dus in twee etappes tot stand. Via communicatie tijdens de vaststelling en communicatie in de werkingsfase van wetten. De Jong en Dorbeck-Jung lijken zich als de Nederlandse vertegenwoordigers van Peirce en het filosofisch pragmatisme op te werpen. Al hebben we gezien dat ze bij de verdere uitwerking van het concept meer richting Selznick lijken te gaan.
Bij de kritische benadering is naar voren gekomen dat er een potentiële spanning bestaat tussen de verschillende beginselen van de democratische rechtsstaat. Deze spanning (en de keuze voor de oplossing van deze spanning in een inhoudelijke of procedurele richting) komt nadrukkelijk naar voren als we het toepassen op een concreet onderwerp. Het onderwerp waarop het rechtsstaatsconcept als voorbeeld zal worden toegepast is ‘constitutionele toetsing’. Een keuze vóór of tegen constitutionele toetsing is op een afweging tussen verschillende beginselen gebaseerd. Daarbij spelen verschillen in politiek-theoretische (filosofische) opvattingen over de verhouding tussen de wetgever en de rechter en belangrijke rol. De verschillen spitsen zich toe op het rechtszekerheidsbeginsel en het democratiebeginsel.
Laten we als eerste het rechtszekerheidsbeginsel nemen. Vanuit de rechtszekerheid zijn zowel argumenten vóór als tegen constitutionele toetsing aan te dragen. Tegen constitutionele toetsing kan worden aangevoerd dat door het vastleggen van regels in een formele wet op zich al is voldaan aan de eis vanuit het rechtszekerheidsbeginsel dat het overheidsoptreden een wettelijke grondslag dient te hebben. Het vastleggen van bepaalde regels in een Grondwet voegt daar op zichzelf niets aan toe. Een argument vóór constitutionele toetsing kan worden ontleend aan een andere eis van het rechtszekerheidsbeginsel, namelijk de eis dat de burger klachten over de overheid aan een onafhankelijke rechter kan voorleggen.
Door constitutionele toetsing zijn niet alleen beslissingen van het bestuur, maar ook van de wetgever onderworpen aan de rechterlijke controle. De vraag is welk argument de doorslag moet geven. De kern van het rechtszekerheidsbeginsel is de voorspelbaarheid van het handelen van de overheid. Een belangrijk verschil tussen de Grondwet en andere formele wetten is dat de procedure van totstandkoming met meer waarborgen is omkleed. Meestal is een behandeling in meerdere ronden en een gekwalificeerde (bijvoorbeeld 2/3e) meerderheid nodig voor een wijziging van de Grondwet. Dat de Grondwet minder snel kan worden gewijzigd is met andere woorden positief vanuit de optiek van de voorspelbaarheid van het overheidshandelen. De conclusie is daarom volgens mij dat vanuit het rechtszekerheids beginsel de argumenten vóór constitutionele toetsing zwaarder wegen dan de argumenten daartegen.
Een keuze vóór of tegen constitutionele toetsing is op een afweging tussen verschillende beginselen gebaseerd. Daarbij spelen verschillen in politiek-theoretische (filosofische) opvattingen over de verhouding tussen de wetgever en de rechter en belangrijke rol. De verschillen spitsen zich toe op het rechtszekerheidsbeginsel en het democratiebeginsel.

Laten we vervolgens het democratiebeginsel nemen. Van de drie door Scheltema genoemde eisen is alleen de eis relevant dat de regels voor het overheidsoptreden door de volksvertegenwoordiging worden opgesteld. Het gaat hier, zoals al eerder gezegd, om het formele wetsbegrip. Dit levert een belangrijk argument op tegen constitutionele toetsing. Formele wetten worden door volksvertegenwoordigers opgesteld, die direct door de burgers zijn gekozen. De burgers hebben zo indirect invloed op de inhoud van de wetten. Rechters zijn niet door de burgers gekozen, maar worden door het bestuur benoemd. Een belangrijk argument vóór constitutionele toetsing vanuit het democratiebeginsel gaat uit van de status van de Grondwet ten opzichte van andere formele wetten.
De volkswil is bij uitstek vervat in de Grondwet en heeft daarom voorrang boven de gewone formele wetten. Om een afweging te kunnen maken tussen beide argumenten moeten we terug naar de kern van het democratiebeginsel. Die kern is de invloed van burgers op het overheidshandelen. De conclusie moet daarom volgens mij zijn dat de argumenten tegen constitutionele toetsing bij het democratiebeginsel de doorslag geven. De invloed van de burgers is groter als de regels aansluiten bij de opvattingen van de burgers en worden aangepast als de opvattingen van de meerderheid van de burgers veranderen. De burgers kunnen andere volksvertegenwoordigers kiezen, die via een snelle procedure kunnen zorgen voor nieuwe formele wetten die overeenstemmen met de veranderde volkswil.
De tussenconclusie moet dus zijn dat we als we kijken naar de twee behandelde rechtsstaatsbeginselen afzonderlijk er geen eenduidige keuze kan worden gemaakt vóór of tegen constitutionele toetsing. Het rechtszekerheidsbeginsel pleit vóór, het democratiebeginsel juist tegen constitutionele toetsing. Om tot een standpunt te komen zal dus een afweging tussen rechtszekerheid en democratie moeten worden gemaakt. De uitkomst van die afweging is sterk afhankelijk van het politiek-theoretische standpunt dat wordt aangehangen. We zijn hier op het terrein van de uiteindelijke legitimiteit (de morele rechtvaardiging) van de staat. Op dit gebied kunnen twee verschillende standpunten worden ingenomen. In het ene standpunt ligt de legitimiteit uiteindelijk in de binding van het overheidsoptreden aan de volkswil: dit is het democratische standpunt. In het andere ligt de legitimiteit uiteindelijk in de binding van het overheidsoptreden aan het recht: dit is het constitutionele standpunt.
Dit onderscheid kan verklaren waarom in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië op het punt van constitutionele toetsing verschillende keuzes zijn gemaakt.

Fiscale feiten

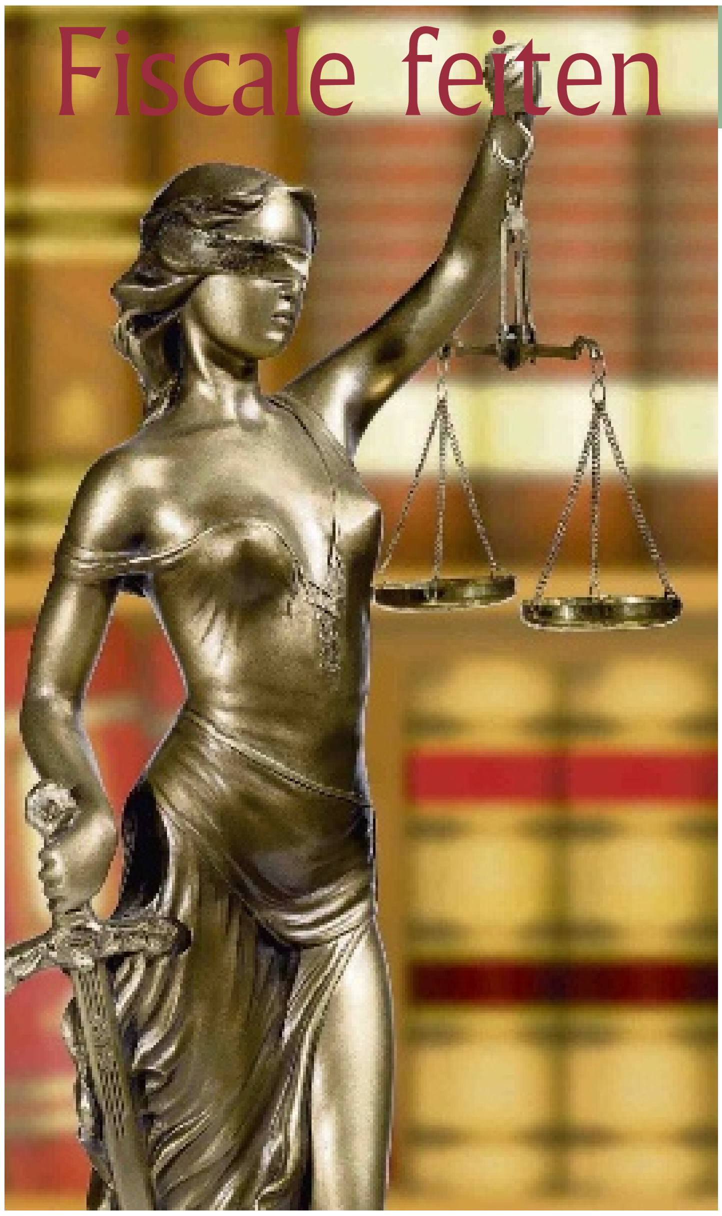

Beroepskosten

Bij het invullen van de aangifte inkomstenbelasting kunnen aftrekposten worden geclaimd. Deze aftrekposten worden niet automatisch verleend. Men moet daar zelf een beroep op doen. Verder dienen er kopieën van bewijzen van de uitgaven met de aangifte inkomstenbelasting te worden meegestuurd. Want wie een aftrekpost claimt, moet deze ook kunnen bewijzen. Een aftrekpost voor de inkomstenbelasting zijn de zogenaamde beroepskosten.

Tekst: **Lennart Huijsen**

Beroepskosten zijn kosten die worden gemaakt om het beroep naar behoren te kunnen uitoefenen. Hieronder vallen ook kosten die worden gemaakt om het inkomen te kunnen verkrijgen. Bij inkomsten uit een dienstbetrekking of bij bijverdiensten geldt een vaste aftrek. Deze aftrek bedraagt 500 gulden. Indien de werkelijke beroepskosten hoger zijn dan 500 gulden, dan mogen deze werkelijke beroepskosten in mindering worden gebracht op het inkomen. Deze werkelijke beroepskosten dienen dan in de aangifte inkomstenbelasting te worden ingevuld. Hierbij zit er wel een fiscale adder onder het gras. Alleen beroepskosten, voor zover zij meer dan 1.000 gulden bedragen, mogen in mindering worden gebracht. Dit betekent dat aftrek van werkelijke beroepskosten pas interessant wordt indien deze kosten meer dan 1.500 gulden bedragen. Eerst dient een drempel van 1.000 te worden overschreden.
Naast deze drempel heeft de wetgever een fliAnk aantal beroepskosten van aftrek uitgesloten. Deze kosten kunnen niet worden geclaimd als beroepskosten. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om kosten van plezierboten, persoonlijke verzorging, geldboeten, giften en relatiegeschenken, studiereizen, excursies en woon-werkverkeer. Deze kosten zijn dus allemaal niet aftrekbaar. Verder zijn er nog beroepskosten die beperkt aftrekbaar zijn, zoals bijvoorbeeld kosten van personal computers, rekenmachines en software. De vraag komt op wat nu wel aftrekbaar kan zijn als beroepskosten, nu de wetgever zoveel beperkingen heeft ingevoerd. Aftrekbare kosten zijn bijvoorbeeld de kosten van vakliteratuur. Vakliteratuur zijn publicaties die algemeen erkend worden als belangrijk voor de beroepsgroep. Hieronder valt dus niet de krant of algemene literatuur. Verder zijn verhuiskosten van het buitenland naar Curaçao aftrekbaar als beroepskosten indien deze zijn gemaakt om op Curaçao een beroep te gaan uitoefenen. Alleen indien deze kosten door de werknemer zijn betaald, kunnen deze als beroepskosten worden geclaimd. Indien verhuiskosten door de werkgever zijn betaald, zijn het immers geen beroepskosten die op de werknemer hebben gedrukt. Verder zijn studiekosten aftrekbaar om de vakkennis op peil te houden. Het gaat om kosten van een studie die nodig is om het beroep te kunnen blijven uitoefenen. Indien studiekosten worden gemaakt voor een beroep of een studie voor een beroepsopleiding, kunnen deze kosten niet als beroepskosten worden geclaimd. Dergelijke studiekosten vallen onder een andere aftrekpost, namelijk die van de zogenaamde buitengewone lasten.

Een voorbeeld is als volgt. Een persoon heeft werkelijke beroepskosten van 1.900 gulden. Na aftrek van de drempel van 1.000 gulden blijft er 900 gulden over om als werkelijke beroepskosten in aftrek te brengen op het inkomen. De aftrek van de werkelijke beroepskosten is in deze situatie voordeliger dan de aftrek van het vaste bedrag van 500 gulden.

Mr Lennart Huijsen is werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao als belastingadviseur. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Bestemming Curaçao.

Al 25 jaar elk jaar naar Curaçao

Naam: Francien Winters

Komt uit: Steenwijk, Nederland

Business of pleasure?: Pleasure

Aantal dagen: 35

Verblijft bij: Vrienden

Tekst en foto: **Marja Berk**

Sinds 25 jaar komt Francien Winters jaarlijks naar Curaçao. Een jong ogende vrouw ondanks haar respectabele leeftijd. Ze is werkelijk dol op het eiland en laat zich haar jaarlijkse trip door niemand ontnemen. Hoe kwam dit allemaal?

"In 1954 leerde ik mijn man in Schiedam kennen, hij kwam net uit Curaçao. Zijn vader werkte hier en na de oorlog vertrok het hele gezin naar het eiland. Mijn man was toen 11 jaar. Toen ik hem zag, ik was pas 14, was het liefde op het eerste gezicht." Bij die herinnering glinsteren haar ogen. Maar liefst 48 jaar zijn ze getrouwd geweest en er kwamen drie zonen.
Francien vertelt verder: "Na zijn terugkeer in Nederland is hij 34 jaar niet op Curaçao geweest. Maar natuurlijk had hij wel mensen op Curaçao die hij goed kende. Eén daarvan is Joe Pinedo en als die weer een bezoekje bracht aan Nederland, kwam hij altijd langs. En elke keer kwam de vraag wanneer wij nou eens de kant van Curaçao opkwamen. Maar ja, met drie kinderen gaat dat niet zo gemakkelijk natuurlijk."
In 1987 beloofde Francien hem dat ze het jaar daarna zouden komen. En zo geschiedde. Pinedo woonde op landhuis Groot St. Michiel en daar werd de vakantie doorgebracht. "Ik denk er met het grootste plezier aan terug", glimt Francien. Er werd ook veel paardgereden en haar echtgenoot werd in de periode dat hij op het eiland woonde kampioen, niet in dressuur of springen, maar 'gewoon met hardrijden'. "Toen hij na 34 jaar terugkeerde op Curaçao werd hij groots onthaald in het stadion. Prachtig!"
Het was haar eerste bezoek aan Curaçao en ze vond het direct een geweldig eiland. "Natuurlijk liet mijn man me alle plekjes zien. Waar hij geweest was, waar hij gewoond had, het waren voor hem dierbare herinneringen." Het scheelde weinig of Francien had met haar man een vol jaar op het eiland gewoond. Alle papieren waren in orde, maar haar man besloot na elf maanden dat het genoeg was. "Hij wilde terug naar Nederland, maar ik niet. Hij wilde ineens naar huis. Dat had eigenlijk andersom moeten zijn", lacht ze. Niet alleen Joe Pinedo behoorde tot de vriendenkring maar er kwamen steeds meer mensen bij, waaronder die bij haar huidige vakantieadres in Julianadorp.
Als zij terugblikt op haar werkzame leven, komt ze tot de slotsom dat zij eigenlijk niet zo heel veel heeft gedaan. "Ja, ik heb een tijd bij de Vivo gewerkt. Dat was destijds een levensmiddelenzaak, een supermarkt kan je het niet noemen." Helaas overleed haar echtgenoot in 2003. "Tja, dat was een hard gelag. Je bent al zolang bij elkaar en met elkaar verweven. Vreselijk moeilijk, hoor. Maar zijn as is hier door mijn oudste zoon uitgestrooid. Hij ging onverwacht met mij mee naar Curaçao en samen hebben we hier voor zijn laatste rustplaats gezorgd."
Na zijn overlijden vluchtte Francien in het reizen naar Amerika en Canada. Daar vond ze rust bij haar broers en zussen die allemaal verspreid over dit continent wonen. "Maar eerlijk gezegd is dat niet goed natuurlijk. Je vlucht voor de werkelijkheid. Dat lukt misschien een poosje maar daarna kom je jezelf wel weer tegen. Ik kreeg een enorme terugslag en ben zes weken ziek geweest. Je valt in een enorm gat."

Het jaar na zijn overlijden verhuisde Francien naar Steenwijk en daar woont ze nog steeds. Dat stond al op haar netvlies, maar haar man was gaan kijken en besloot niet in het stadje te willen wonen. "Dus toen hij was overleden, heb ik alsnog de stap gewaagd." Francien vindt het er heerlijk. De rust na het hectische Schiedam bevalt haar uitstekend. "Weet je, eigenlijk komt ik hier altijd met de feestdagen. Ik ben op 31 december jarig en vier dat dus altijd hier. Maar afgelopen verjaardag mocht dat niet van mijn kinderen. Ik werd 75 jaar en gesommeerd in Nederland te blijven. Soms ben ik wel gehoorzaam", knipoogt ze. Ze hoopt nog lang van haar reizen in goede gezondheid te kunnen genieten. Ze hoort op dit eiland, vindt ze.